

Robert Schuman a vytváranie európskych štruktúr

Milan Čáky

R É S U M É

Cet article voudrait avoir une intention modeste de présenter aux lecteurs, surtout aux étudiants, les années décisives de la vie de Robert Schuman, ses activités importantes vers la création des premières communautés européennes, qu' on considère comme les premiers pas de la naissance de l' Union européenne.

Inspiré par Jean Monnet, dans la Déclaration du Ministre des Affaires Etrangères, le 9 mai 1950, il a proposé aux Français, Allemands, Italiens et aux pays de Beneluxe de mettre en commune leur production du charbon et d'acier dans une organisation Communauté européenne du charbon et d'acier, ouverte aux autres pays européens. C'était l' établissement de base commune de développement économique et le premier pas vers l' unification européenne. La Déclaration de Robert Schuman fut le début de la réconciliation et de la coopération franco-allemande. L'entrée en vigueur le 25 juillet 1952, elle a mis fin au statut de la Ruhr et des nombreux contrôles et limitations dans le secteur du charbon et d'acier.

Quand la guerre froide et celle de la Corée éclata, le 25 juin 1950, et l' Europe occidentale fut menacée par la puissance soviétique, dans le climat de tension Est/Ouest, Robert Schuman ne voulut pas voir renaître une armée allemande autonome. Avec le Chancelier allemand Konrad Adenauer, il proposa le 24 octobre 1950 la création d' une Communauté Européenne de Défense, que les députés français du Palais Bourbon ont fait échouer quatre ans plus tard, en 1954.

Selon ses propres mots, il s' est décidé „à introduire le fermet d' une communauté plus large et plus profonde“, la communauté supranationale. Dites par les mots de François Mitterrand, Robert Schuman, cet homme discret, modeste et bon, qu' inspireait sa foi profonde en Dieu, montrait quand il le fallait une résolution que rien ne pouvait fléchir.

Il a été le premier l' homme politique européenne, à qui l' Assemblée parlementaire européenne donna, en 1958, le titre „Père de l' Europe“. Son projet pour l' Europe lui vaut, malgré les attaques violents de ses adversaires, qui cherchaient à l' atteindre dans son patriotisme. Malgré cela il ne doutait jamais de la France. Sa maison à Scy-Chazelles, où il vivait depuis 1926, a été transmise en musée, visité chaque année par de nombreux Européens.

. Predpoklady akceptovania Schumanovho plánu

V povojnovej Európe sa čoskoro objavili protikladné tendencie, ktoré spôsobili rozpad protihitlerovskej koalície. Európa sa politicky rozdelila. Vznikol bipolárny svet. Stalinova politika sovietyzacie východnej Európy, americká vojenská prítomnosť v západnej Európe viedli k postupnému narastaniu medzinárodného napätia, k rozdeleniu Nemecka, k Berlínskej kríze a vzniku studenej vojny. V tejto stále viac napätej medzinárodnej situácii po rozdelení Nemecka na dva štáty bolo potrebné obnoviť vojnou zničené nemecké hospodárstvo, zrušiť okupačný štatút a postupne zapojiť nový štátny celok - Spolkovú republiku Nemecko do hospodárskych a politických štruktúr štátov v západnej Európy. Spolkové Nemecko sa postupne otváralo vonkajšiemu svetu, najmä západoeurópskym krajinám. Už 31. októbra 1949 sa zapojilo do európskej hospodárskej spolupráce, ktorá koordinovala pomoc

Marshallovho plánu. Dňa 22. novembra 1949 boli v Peterbergu pri Bonne podpísané medzi nemeckou stranou, zastupovanou Konradom Adenauerom, a spojencami dohody, ktoré dávali Spolkovej republike právo vytvárať konzulárne vzťahy a zastupiteľstvá v štátoch západnej Európy a vstupovať tak do medzinárodných organizácií, ako napríklad Rada Európy, kde sa spolkové Nemecko v júli 1950 stalo asociovaným členom. Robert Schuman tieto zmeny videl, pochopil ich zmysel a chcel zmeniť oficiálnu francúzsku politiku voči Nemecku. Chcel, aby spolkové Nemecko bolo postupne začleňované do spolupráce krajín západnej Európy.

Ako poznamenal René Lejeune, Dean Acheson, štátny tajomník USA a britský minister zahraničných vecí Ernest Bevin už v septembri 1946 oslovili Roberta Schumana, aby vypracoval plán na reintegráciu spolkového Nemecka do spoločenstva štátov západnej Európy. / Lejeune, R.: c. d., s. 12 / V októbri 1949 Dean Acheson francúzskej diplomacii naznačil, že „kľúč k procesu integrácie je v rukách Francúzska.“ / Podľa Dulphy, A.: c.d., s. 28 / Spojené štáty mali záujem na tom, aby problém ďalšieho vývoja Nemecka sa vyriešil k spokojnosti všetkých strán, teda i Nemcov v západných okupačných pásmach. Francúzska historička Helène-Miard Delacroix tvrdí, že vznik Spolkovej republiky bol zapríčinený studenou vojnou a je výsledkom americkej politiky „containmentu“, ktorou sa v roku 1951 revidoval okupačný štatút, a politického napätia s vtedajším Sovietskym zväzom. Preto aj snahy prvého nemeckého kancelára Konrada Adenauera boli v súlade s vtedajšími americkými záujmami. / Delacroix, H.-M.: Les relations avec les États-Unis, in: Ménudier, H. e.a., s. 105 / To vysvetľuje, prečo dňa 15. septembra 1949 Dean Acheson, po stretnutí so svojimi partnermi z Veľkej Británie a Francúzska, vyhlásil Ernestovi Bevinovi a Robertovi Schumanovi: „Čo sa týka Nemecka, navrhujem nášmu francúzskemu kolegovi, aby nám predstavil takú politiku, ktorú by naše tri krajiny mohli uskutočňovať.“ / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 47 / Schumana takýto návrh príjemne prekvapil. Spomenul si na ženevskú ideu Aristida Brianda v roku 1930 a na to, ako vtedy horlil za Briandovu myšlienku Federálnej európskej únie. Ako napísala Anne Dulphy, Schuman veril, že je možné dosiahnuť dvojstranné zimierenie s Nemeckom. V tomto zmierení nachádzal novú európsku dynamiku, ktorá by umožnila Spolkovej republike v plnom rozsahu uplatniť svoje práva. Videl možnosť „potvrdiť štátnu identitu spolkového Nemecka bez toho, aby vytváralo nové nebezpečenie pre svojich susedov“. / Podľa Dulphy, A.: c.d., s. 29 / Pozval na Quai d'Orsay, sídla francúzskeho ministerstva zahraničných vecí, Jeana Monneta. V rozhovore sa obaja sa zhodli, že politické podmienky v Európe, v Nemecku i vo Francúzsku sú vhodné na takúto spoločnú iniciatívu, a začali hľadať spôsob, ako integráciu Nemecka realizovať. Požiadala Monneta, aby vypracoval konkrétny spôsob tejto integrácie. Jean Monnet počas dovolenky vo Švajčiarsku pripravil presné tézy celého projektu a začiatkom mája 1950 so svojím návrhom oboznámil Roberta Schumana.

Pochopiteľne, Schuman skôr než svoj návrh predniesol, konzultoval ho dňa 8. mája s americkým ministrom zahraničných vecí, ktorý sa v ten deň zastavil v Paríži cestou do Londýna na už spomínanú konferenciu ministrov zahraničných vecí. Je známe, že Acheson bol Schumanovým plánom nadšený a uvítal ho. Dôležitým predpokladom úspechu Schumanovho návrhu bol i predbežný súhlas zo strany západonemeckého kancelára Adenauera, s ktorým Schuman bol v neustálom informačnom spojení.

Významnou oporou pre Schumana i Adenauera v integračnom procese i politických aktivitách bolo európske kresťansko-demokratické hnutie. Zvlášť v medzivojnovom období sa zaoberalo myšlienkami európskej spolupráce, ideou vytvorenia spoločného európskeho trhu a spolkového usporiadania. Tieto myšlienky, ako je spomínané v predchádzajúcej kapitole, neustále prezentoval taliansky kresťanský demokrat Don Luigi Sturzo. Dokonca po období rúhrskej krízy, v dvadsiatych rokoch, kresťanskí demokrati nastoľovali i otázku určitého zospoločenšenia priemyslu uhlia a ocele ako záruku mieru. Významným zdrojom inšpirácie európskych kresťanských demokratov bol kongres týchto politických síl v roku 1932

v Kolíne n/ Rýnom, kde starostom mesta bol vtedy neskorší západonemecký kancelár Konrad Adenauer. Medzi francúzskymi politikmi po druhej svetovej vojne nikto, okrem Schumana, nepoznal reality Nemecka tak ako on a len málokto z nich mali realite odpovedajúcu predstavu o budúcom vývoji Francúzska, o jeho budúcom mieste v Európskej politike i o predpokladanom vývoji vo svetovej politike. Schuman vedel, že politika Francúzska v povojnovom vývoji bude spätá s politikou Nemecka a že hybnou silou a začiatkom tejto politiky musí byť francúzsko-nemecké zmierenie.

Aj keď v západo Nemecku proti Schumanovmu plánu ostro vystúpili opoziční sociálni demokrati, Konrad Adenauer hneď pochopil jeho ďalekosiahly význam pre Nemecko i budúcu európsku jednotu. Keď po prezentácii Schumanovho plánu v Paríži prišiel dňa 23. mája 1950 do Bonnu Jean Monnet, aby s kancelárom prerokoval o jeho podrobnostiach, Adenauer ešte stále nechcel uveriť, že Francúzsko ponuka západnému Nemecku rovnocennú spoluprácu. Nakoniec však uspokojene povedal: „Pán Monnet, považujem realizáciu francúzskeho návrhu za svoju najdôležitejšiu úlohu. Keď budem úspešný, uverím, že som svoj život nepremárnil.“ / Williams, Ch.: c. d, s. 285 / Historik Christian Lequesne poznamenal, že kancelár Adenauer prijal Schumanovu deklaráciu ako vhodnú príležitosť a možnosť normalizovať politické pomery a vzťahy s okupačnými mocnosťami: prijatím Schumanovho plánu by sa zmenilo medzinárodné postavenie Nemecka a položil by sa prvý stavebný kameň novej, nadnárodnej Európy. / Lequesne, Ch.: La République fédérale et la Communauté européenne, in: Ménudie, H.e.a., c. 84 / V tvoriacej sa európskej integrácii videl kancelár vhodný prostriedok na realizovanie nemeckej i svojej snahy nadobudnúť rovnosť v právach s ostatnými západoeurópskymi štátmi a úplne vymaneniť krajinu z vplyvu povojnovej okupačnej správy. Ponúkaná zásada rovnakých práv a Schumanov princíp európskej solidarity umožňovali mu korigovať povojnové postavenie Nemecka vo vzťahu k okupačným štátom a zbaviť sa okupačného štatútu. Pochopil, že prijatie supranacionálneho princípu nevyhnutne musí viesť k získaniu stále väčšej nezávislosti, až ku konečnému politickému cieľu - štátnej suverenite Spolkovej republiky Nemecko. Išlo mu teda aj o úlohu upevniť vytvorený štát v politických a ekonomických štruktúrach Západu a ponúknuť tak Nemcom pocit obnovenia národnej prestíže a národného povedomia.

Prijatie Schumanovho plánu vo Francúzsku však nebolo bez problémov. Ostro proti nemu vystúpili najmä gaullisti a komunisti. Medzivládne rokovania o prijatí plánu sa začali až 20. júna 1950. V Paríži sa stretli zástupcovia vlád Francúzska, Nemecka, Talianska a pripojili sa aj štáty Beneluxu. Veľká Británia sa od týchto aktivít dištancovala a k plánu sa nepripojila. Nová organizácia dostala názov **Európske spoločenstvo uhlia a ocele /ESUO/** - Communauté européenne du charbon et de l'acier /CECA/, nazývané tiež Montánna únia. Účastnícke štáty zmluvu podpísali až 18. apríla 1951. Nasledovali ratifikácie v národných parlamentoch členských štátov. Francúzske národné zhromaždenie zmluvu ratifikovalo 6. decembra 1952. Schuman ako minister zahraničných vecí vo svojom vystúpení poukázal na jej jedinečnosť pre budúci európsky vývoj. Dňa 10. augusta 1952 zmluva vstúpila do platnosti. Začiatky európskeho zjednotenia a vytvorenia prvého európskeho spoločenstva, ktorým sa začal európsky integračný proces, boli úspešne urobené. Stáli pri nich traja významní povojnoví politici, ktorí sa hlásili ku kresťansko-demokratickému politickému smeru: Alcide De Gasperi, Konrad Adenauer a Robert Schuman.

Hans Dietrich Genscher, jeden z architektov jednoty Nemecka, považoval vytvorenie Európskeho spoločenstva uhlia a ocele za dôležitý míľnik povojnového vývoja v Nemecku, pretože priviedlo účastnícke štáty k spoločnej európskej politike a začalo dôležitú etapu na ceste integrácie novodobého Nemecka do spoločenstva západných demokracií. Podľa neho tým bol položený základný kameň spolupráce, ktorá viedla k vytvoreniu Európskeho spoločenstva štátov, keď od roku 1949 nebola v Európe upravená žiadna hranica, obdobie, v ktorom mier a cezhraničná spolupráca sa stali pevnou súčasťou spoločného života v Európe.

Práve z toho ťažili všetky vlády v spolkovom Nemecku od roku 1949. / Genscher, H.-D.: Bilan et perspectives de la politique extérieure allemande, in: Ménudier, H.e.a., s. 306-317 /

Európske spoločenstvo uhlia a ocele nebolo paktom, ani alianciou štátov, známou zo zahranično politických vzťahov v minulosti. Malo trvalú povahu a svojou podstatou menilo význam pojmu suverenity. Už od svojho vzniku bolo zúčastneným štátom zrejmé, že sa nejedná o samoučelné spoločenstvo. Robert Schuman svoje doterajšie aktivity, spojené s jeho vznikom nerobil preto, aby samľúbo realizoval svoje politické ambície a takto završil svoju politickú činnosť. Spoločenstvo uhlia a ocele bolo dôležitým krokom na ceste k vytváraniu ďalších európskych integračných štruktúr, pretože od jeho vzniku viedla cesta k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu, založenému v roku 1957. Jeho vznik bol chápaný ako pokračovanie Schumanových integračných snažení a aktivít.

Vypracovanie a prijatie zmluvy o Európskom spoločenstve uhlia a ocele nebolo bezproblémové, nielen pre francúzsku, ale pre nemeckú stranu. Niektorí nemeckí diplomati videli v nej prejavy « francúzskeho dirigizmu ». Robert Schuman, najmä vo svojich politických postojoch i v osobných kontaktoch s nemeckým kancelárom Konradom Adenauerom otvorene a jednoznačne dával na vedomie, že vytvorením Európskeho spoločenstva uhlia a ocele francúzska politika nesleduje novú formu vplyvu na nemecký priemysel v Porúri, že sa tu nejedná o skrývanie francúzskych politických zámerov za tzv. európanstvo, ale že ide o spájanie národných záujmov jednotlivých štátov a orientáciu na vzájomnú spoluprácu s cieľom vytvoriť novú spoločnú európsku budúcnosť.

Vo Francúzsku nielen gaullisti, ale i stúpenci francúzskej nacionalistickej politiky sa pokúšali zmenšovať jej význam, spochybňovať význam Schumanových proeurópskych a integračných myšlienok. Zamerali sa i na rozdielny výklad slova « federácia » ktoré chápali ako voľné združenie štátov, podobne ako slovo « konfederácia », hoci zo stanovisk a chápania tohoto slova Schumanom i Jeanom Monnetom bolo zrejmé, že ide o vytváranie pevných a nezvratných zväzkov medzi účastníckymi štátmi, teda takých spojení, v ktorých účastnícke štáty odovzdávajú časť svojej suverenity novej, ústrednej autorite, konkrétne Vysokému úradu. Ani Schuman, ani Monnet od začiatku nechápali Montánnu úniu ako voľné združenie účastníckych štátov. Predpokladali, že týmto spojením sa bude vytvárať stále hlbšia spolupráca, ktorá bude viesť k postupnému spojeniu týchto štátov do spoločného celku. Nemecký znalec Roberta Schumana Jürgen Wahl uvádza z tohto hľadiska zaujímavú skutočnosť: keď sa v roku 1953 Roberta Schumana počas jeho prednášky v belgických Bruggách opýtali, či už v roku 1950 bolo možné predvídať vývoj, ktorý viedol neskôr k vytvoreniu Európskeho spoločenstva uhlia a ocele ako základného kameňa pri vytváraní európskej integrácie, odpovedal, že spolu so Jeanom Monnetom budúci vývoj viac-menej len tušili, než by mali o ňom presnejšiu predstavu. „To je cnosť idey, ktorá vychádza zo srdca, je plodná a nesie v sebe vnútornú dynamiku, ktorá ju spája so silou preniknúť navonok, presadiť a rozšíriť sa, navzdory ľuďom, navzdory všetkým prekážkam, navzdory rôznorodosti sveta politiky“, povedal Schuman a vyslovil dialektickú myšlienku, podľa ktorej „dejiny ľudstva pozostávajú z etáp, pričom každá z nich spočíva na predchádzajúcej skúsenosti, ktorá však obsahuje jej vlastný nový princíp, ktorý ju charakterizuje“. / Wahl, J.: c. d., s.54 / Idealisticky však pripomeul, že „týmto spôsobom môžeme - ako národ či ako jednotlivci - byť nástrojom Prozreteľnosti, môžeme presadiť veci, ktoré sme sami nevynašli.“ / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 54 / Schuman ako úprimne veriaci kresťan idealisticky chápal úlohu „vyššej sily“, veril v jej zasahovanie do dejín ľudstva a osudov národov. Toto presvedčenie tvorilo dôležitú zásadu jeho myslenia. Nijako neskrýval, ba dával to otvorene najavo, že základom jeho každej politickej aktivity a politických myšlienok bolo kresťanská viera a presvedčenie, viera v kresťanské základy Európy. Podľa jeho názoru politikom sa doposiaľ darilo len priemerne naprávať svet, vnútorné pomery v ňom. Jednu z príčin tohto neúspechu videl v uplatňovaní morálky, v hľadaní a osvojovaní si skutočných morálnych hodnôt.

Schuman sa domnieval, že nie je potrebné vytvárať novú morálku, pretože kresťanom vystačí kresťanská morálka, lebo obsahuje všetky princípy, ktorými sa má riadiť ľudský a občiansky život. Považoval za potrebné, aby sa vytvoril nový obsah školy, v ktorej by sa ľudská pospolitosť učila praktické medziľudské spávanie. V ňom by boli obsiahnuté kresťanské princípy a ich aplikovanie vo vzťahoch medzi ľuďmi. “Práve tieto princípy nás dovedú k cieľu, ak prekonáme predsudky a nepriateľstvo, ktoré delí triedy, rasy a národy“. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 54 / Schuman žiadal, aby sa začala vytvárať vhodné morálne ovzdušie a prostredie pre bratské zjednotenie, ktoré by prekonalo doterajšiu nevraživosť a existujúcu roztrieštenosť medzi národmi.

Keď sa dňa 20. júna 1950 začali rokovania a Schumanovom pláne, Robert Schuman nielen vo svojom vystúpení pred Konzultatívnym zhromaždením Rady Európy dňa 10. augusta 1950 v Štrasburgu obhajoval úlohu Vysokého úradu, ale aj v rozhovoroch medzi účastníckymi stranami, pred pokusmi rozdrobiť a tak oslabiť autoritu úradu a úlohy Vysokého komisára. Jeho argumenty zhrnul Michael Wegeman do týchto najvýznamnejších bodov:

1. *Úlohou Vysokého komisára je ochrana spoločných záujmov všetkých zúčastnených krajín, záujmov spotrebiteľov a výrobcov i záujmov robotníkov a podnikateľov. Vysoký úrad je autoritatívny orgán, ktorému sa signatárske členské štáty musia v rámci vymedzených kompetencií podriaďovať. Tieto štáty však neuznávajú žiadne iné podriadenie než tie, ktoré vyplývajú z daného štatútu.*
2. *Vysoký úrad ako inštitúcia nepodlieha delegovanému Zhromaždeniu ministrov, za ktorým stoja inštitúcie a neustála kontrola jednotlivých vlád a ktoré je teda platformou obhajoby národných záujmov. Vysoký úrad nie je poradným zhromaždením v zmysle správneho orgánu, nejde ani o kartelový orgán či zväz priemyselníkov alebo o ochranársku odborovú inštitúciu. Vysoký úrad by pritom nemal odmietat' dielčie záujmy, ale mal by ich dávať do súladu so záujmami spoločenstva. Toto bude schopný len vtedy, keď zúčastnené zoskupenia uznajú úrad ako princíp, ako výraz spoločného poriadku a ako rozumného koordinátora.*
3. *Je nevyhnutné, aby suverénne štáty sa vzdali časti svojich práv, nie je to však samo o sebe cieľom. Ide o nutný a jedine možný prostriedok, ktorý umožní prekonať národné egoizmy, antagonizmy a smrteľne nebezpečné malichernosti.*
4. *Duchovná úloha Vysokého úradu spočíva v tom, že bude vytvárať vhodné prostredie pre iniciatívy bez toho, aby pripúšťal akýkoľvek dirigizmus. Jeho funkcia je hospodárska, a nie politická. I keď rozhodovacie kompetencie Vysokého úradu nie sú politicky relevantné, je jeho poslaním vnímať hospodársku i sociálnu realitu zúčastnených krajín a nie je mu zakázané dávať vládam týchto štátov doporučenia. Preto je nevyhnutné, aby vzťahy medzi Vysokým úradom a vládami členských štátov boli harmonické. Rozhodovania, ktoré sú v podstate obmedzené len na uhlie a oceľ, tak dostanú vyššiu hodnotu, a to prostredníctvom hospodársko-politického rámca, z ktorého bude vychádzať hospodárske vyrovnanie a sociálny mier a ktorý vyjadruje nezávislú koexistenciu nadnárodných a národných inštitúcií. Pre vzťahy medzi vládami a Vysokým úradom by mala byť charakteristická výmena informácií a vzájomné poradenstvo. Vysoký úrad teda nebude existovať v totálnej nezávislosti, ale v závislosti na neustálej spolupráci a vzájomnej dôvere.*
5. *Konkrétnym cieľom Vysokého úradu je vytvorenie a usporiadanie „Spoločného trhu“.*
6. *Ciele Vysokého úradu môžu byť dosiahnuté len vtedy, ak budú na strane členských štátov existovať rovnaké predpoklady na realizovanie týchto cieľov.*
7. *Vysoký úrad je prvou nadnárodnou inštitúciou. Nie je kombináciou národných síl a nie je iba výrazom ich porozumenia či zmierenia. Jedná sa o inštitúciu, ktorá je*

spoločným dielom. Vzhľadom k tejto inštitúcii je Poradné zhromaždenie bez účinných prostriedkov, lebo praktický konkrétny rámec nie je presne definovaný.

8. *Význam Vysokého úradu nespočíva v reorganizácii priemyselných odvetví, v oživení politickej klímy či vo vzájomnom prínose tejto klímy pre mier. Vysoký úrad získa pre Európu význam, ktorý si dnes ešte nedokážeme predstaviť. Veľmi rýchlo bude pôsobiť v zmysle úplného hospodárskeho a politického zjednotenia Európy. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 55-57 /*

Aj keď sa Jean Monnet najprv domnieval, že intenzívne diskusie o prijatí Schumanovho plánu sa skončia do dvoch mesiacov, v skutočnosti trvali omnoho dlhšie. Zakladajúca zmluva Európskeho spoločenstva uhlia a ocele /ESUO/ bola podpísaná až 18. apríla 1951. Vedúcim delegácie Spolkovej republiky Nemecko pri podpisovaní zmluvy bol profesor Walter Hallstein. Francúzsku delegáciu viedol Jean Monnet. Ratifikácia zmluvy v národných parlamentoch si vyžiadala ďalší nevyhnutný čas – 15 mesiacov. Preto zmluva vstúpila do platnosti až 10. augusta 1952. Ako poznamenal Alfred Grosser, vďaka týmto významným zmenám mladý nemecký štát bol okamžite považovaný za partnera s plnými právami, najmä po prihlásení sa k Schumanovmu Európskemu spoločenstvu uhlia a ocele. /Grosser, A.: L'Allemagne en Occident, s. 67 / Predvídavosť Adenauera sa prejavila i v tom, že zakrátko po prijatí Schumanovho plánu bolo potrebné urobiť „malú revíziu“ okupačného štatútu a dňa 3. marca 1951 sa kancelár Konrad Adenauer stal zároveň i ministrom zahraničných vecí. Mohol teda žiadať svojich západných kolegov, s ktorými teraz spolupracoval ako s rovnými, aby ich vládni splnomocnenci robili voči spolkovému Nemecku ústretovejšiu politiku.

Schumanov plán mal na začiatku svojho vzniku určité technokratické rysy. Na základe iniciatívy holandského vyjednávača Drika Spierenburga vlády signatárskych štátov mali v Rade ministrov vymedzenú významnú úlohu. Robert Schuman presadzoval názor, že Vysoký úrad môže byť úspešný len v spolupráci s národnými inštitúciami, pretože aj pri čiastočnej ekonomickej integrácii všeobecná hospodárska politika štátov ostala i naďalej pod vplyvom národných inštitúcií. Preto nemohol akceptovať požiadavku holandskej vlády, ktorú vzniesla v júni 1950, ešte pred začatím rokovaní. Žiadala v nej, aby Vysoký úrad bol kontrolovaný Výborom ministrov. Takýto návrh Schuman musel odmietnuť, pretože jeho akceptovanie by znamenalo ohrozenie nielen hlavných zámerov svojho plánu, ale i úspechu európskej integrácie.

Značnú pozornosť členské krajiny venovali i otázke zloženia Vysokého úradu. Jean Monnet počiatočný návrh na päť členov rozšíril na šesť až sedem, pretože pri navrhovaných piatich členov by niektoré účastnícke štáty nemali vo Vysokom úrade svojho predstaviteľa, pričom sa prijímala i zásada, že členovia Vysokého úradu by nemali byť priamymi zástupcami členských krajín. Nakoniec bolo prijaté rozhodnutie, že Vysoký úrad bude mať deväť členov. Pri takomto počte hospodársky významnejšie krajiny Európskeho spoločenstva uhlia a ocele mali vo Vysokom úrade po dvoch zástupcoch. Vzhľadom na takéto zastúpenie Vysoký úrad i samotné Európske spoločenstvo sa stali miestom, kde sa, prirodzene, odohrávali zápasy medzi záujmami jednotlivých členských krajín a mali podobu boja medzi jednotlivými národnými záujmami. Už od začiatku činnosti Vysokého úradu i vzniknutého spoločenstva bolo nevyhnutné prijímať kompromisné riešenia a hľadať spoločné záujmy, prijateľné pre všetkých.

Potrebu a význam demokratickým spôsobom zakotviť začínajúci sa proces európskej integrácie zdôrazňovali počas rokovaní v Paríži niektorí členovia nemeckej delegácie, predovšetkým Carl Friedrich Ophuels, ktorý bol stúpencom vytvorenia Európskeho parlamentu a stúpencom myšlienky vytvorenia Spojených štátov európskych. Na podporu svojho stanoviska sa mu podarilo získať i Waltera Hallsteina. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 59 / Spolu so Jeanom Monnetom rokovali i o otázke vzniku a umiestnenia rozhodcovského orgánu Montánnej únie, čo bolo dôležitým krokom ku vzniku Európskeho súdneho dvora.

Z týchto iniciatív sa postupne vytváral inštitucionálny systém, ktorý nielen odpovedal predstavám Roberta Schumana, ale aj ich presahoval.

. Reakcie na Schumanov plán

Vtedajšie svetové veľmoci k Schumanovmu plánu zaujali rozdielne stanovisko. Spojené štáty americké plán podporovali. Považovali ho za prvý krok k vytvoreniu jednotného európskeho trhu a k vytvoreniu európskej federácie. Videli v ňom vhodný spôsob francúzsko-nemeckého zblíženia. Francúzsko by už nebolo prekážkou obnovy Nemecka, čo bolo snahou americkej politiky. USA si uvedomovali, že bez hospodárskej obnovy Nemecka a neskôr i vzniku jeho ozbrojených síl, začlenenia Nemecka medzi štáty západnej Európy nebude možné dosiahnuť európsku bezpečnosť. Marschallov plán a neskôr i Schumanov plán boli v strategickom prístupe USA k Európe nevyhnutnými krokmi.

Druhá vtedajšia svetová veľmoc, Sovietsky zväz, zaujal k Schumanovmu plánu odmietavý a nepriateľský postoj. I keď Schumanová deklarácia vyhlasovala mierové ciele, o čom svedčilo i rozhodnutie o prítomnosti pozorovateľov OSN v novej organizácii, otvorený charakter nového spoločenstva pre všetky krajiny a produkcia užitočná pre všetkých, Sovieti videli v Schumanovom pláne, ako napísal Pierre Gerbet, „manévre diktované Washingtonom, pod tlakom bankárov, aby sa znovu utvoril gigantický kartel už nie súkromný, ale nadvládny, ktorého cieľom môže byť len agresia proti Sovietskemu zväzu“. / Gerbet, P.: *La Construction de l'Europe*, Paris, Imprimerie nationale, 1983, s. 127 /

V európskych krajinách, ktorých sa Schumanov plán dotýkal, boli reakcie väčšinou priaznivé. Verejná mienka videla v ňom nielen gesto vo vzťahu k Nemecku, ale i nový a konštruktívny spôsob, ako v budúcnosti priaznivo vyriešiť vtedajšie ekonomické i politické problémy Európy. Určité obavy sa vyskytovali v niektorých významných európskych politických stranách a v organizáciách odborov: liberálne politické strany vyjadrovali svoje znepokojenie z určitého dirigizmu „technokratov“ a Vysokého úradu. Priemyselné kruhy pripúšťali možné komplikácie v slobodnom podnikaní. Socialisti tvrdili, že vytvorením Montánnej únie môže vzniknúť mohutný kartel, ktorý bude mať snahu nerešpektovať sociálne požiadavky a potláčať práva odborových organizácií. Spolu s odbormi predpokladali, že budúca racionalizácia a modernizácia baníctva a hutníckeho priemyslu by mohla priniesť i nebezpečenstvo novej nezamestnanosti. Nacionalistické strany považovali vytvorenie nadnárodnej autority za neprijateľné pre národnú suverenitu štátov. Vo všeobecnosti však verejná mienka vo všetkých účastníckych krajinách bola Schumanovmu plánu naklonená, včítane Francúzska, aj z toho dôvodu, že s iniciatívou v projekte prišlo Francúzsko, hoci, ako poznamenal Pierre Gerbet, „technické aspekty projektu neboli vôbec pochopené“. / Gerbet, P.: c. d., s. 128 /

Už v čase rokovaní o vytvorení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele sa vo Francúzsku začala objavovať prvá vlna kritiky. Bola zameraná i osobne proti Schumanovi. Odmietavé postoje k Schumanovmu plánu vyjadrili francúzski komunisti, a to hneď od jeho vyhlásenia. Označovali ho za projekt, ktorého cieľom je obnova Nemecka s jeho militarizmom, ktoré by sa malo stať základňou agresie proti Sovietskemu zväzu. Aj francúzska odborová organizácia CGT vyslovovala podobné názory. Schumanov plán považovala len za projekt intenzifikácie vojny proti Sovietskemu zväzu, proti národnej nezávislosti Francúzska, zdôrazňujúc, že v tomto nadnárodnom projekte zohráva rozhodujúcu úlohu americký kapitál. Gaullistická strana *Rassemblement pour la France - RPF*, ktorá bola vtedy v politickej opozícii, sa k Schumanovej iniciatíve stavala kriticky. Gaullisti na jednej strane dávali najavo svoju náklonnosť francúzsko-nemeckému porozumeniu, ale ak išlo o otázku rovnoprávneho postavenia francúzskej a nemeckej ekonomiky, nechceli skutočnú rovnoprávnosť hospodárskych vzťahov, pretože v tom videli nebezpečenstvo vytlačenia francúzskeho priemyslu nemeckým. Nedokázali sa zmieriť s myšlienkou, že časť francúzskej národnej

suverenity by mal vykonávať orgán podľa nich technokratický a nezodpovedný. Žiadali, aby sa najprv vytvorila politická integračná organizácia a ekonomická integrácia by nasledovala až po jej vytvorení. Preto generál de Gaulle Schumanov plán ironicky nazval „zmiešaninou“. / Gerbet, P.: c. d., s. 128 / V apríli 1951, pri podpisovaní zmluvy, gaullisti Schumana obviňovali, že jednostranne sleduje záujmy Vatikánu a katolíckej cirkvi. Ich tlač ho nazývala „mníchom na Quai d'Orsay“, ktorý podriadil záujmy Francúzskej republiky záujmom Svätej stolice. Dali mu prívlastok klerikála, ktorý „kriesi nemeckú moc“. Francúzski komunisti ho obviňovali, že chce zatiahnuť krajinu do vojny proti Sovietskemu zväzu. Niektoré politické strany boli však viac naklonené Schumanovmu plánu. Napríklad Ľudová republikánska strana - MRP Schumana podporovala, i napriek niektorým jednotlivým odmietavým hlasom v strane. Z francúzskych radikálov bol Schumanovmu plánu najviac naklonený René Mayer, ďalší zastávali rezervované, ba až nepriateľské stanoviská, ako napríklad bývalý prezident Edouard Herriot. Francúzska politická pravica bola tradične nespokojná a nedôverčivá vo vzťahu k Nemecku. Domnievala sa, že cieľom Schumanovho návrhu je umožniť Nemecku, aby sa zbavilo kontroly zo strany spojencov. Tým by podľa nej vzniklo pre Francúzsko nové nebezpečenstvo. Preto odmietala tento „dirigizmus“ a s obavou sa pozerala na vytvorenie Vysokého úradu, zloženého podľa nej z „technokratov a dirigistov“.

Niektorí spolupracovníci z francúzskeho ministerstva zahraničných vecí ani neskrývali rozpaky nad zahraničnopolitickými aktivitami Roberta Schumana – svojho ministra a nevyžarovali takým optimizmom, ako on. Medzi nich vtedy patril aj Maurice Couve de Murville, neskorší francúzsky minister zahraničných vecí. Vládna väčšina vo francúzskom parlamente, tvorená podstatnou časťou zo socialistov, radikálov, zo strany MRP, bola však mierne naklonená Schumanovmu návrhu. Podobné stanovisko zaujali aj nekomunistické odbory, i keď neskrývali znepokojenie nad budúcim postavením pracujúcich a žiadali informácie o tom, aké rozhodnutia budú prijaté v tomto smere.

Aj napriek týmto útokom francúzske Národné zhromaždenie zmluvu a vstupe do Európskeho spoločenstva uhlia a ocele ratifikovalo 377 hlasmi za, 233 poslancov hlasovalo proti a 9 poslancov sa hlasovania zdržalo. Počet poslancov, ktorí hlasovali proti, bol i napriek tomu, že Schuman v rozprave o ratifikácii zmluvy, ktorá sa uskutočnila 6. decembra 1951, zdôrazňoval jedinečnosť zmluvy pre ďalšie dejiny Francúzska a Európy. Presviedčal, že francúzske národné záujmy nie sú vznikom Montánnej únie a ratifikovaním zmluvy o vstupe Francúzska ohrozené, ba naopak, v Európe sa budú môcť uplatniť lepšie v rámci začínajúcej sa európskej integrácie.

Vo francúzskych priemyselných kruhoch však Schumanov plán nebol prijímaný tak priaznivo, ako v kruhoch politických. Predstavitelia metalurgického priemyslu sa dôrazne vyjadrovali proti plánu, pretože mali štatút súkromných podnikov. Už dlho boli pevne organizovaní a zvyknutí ovplyvňovať vládu v prospech svojich záujmov. Takto postavení pred „hotovú vec“, pred iniciatívu, ktorej neboli súčasťou, dávali najavo svoje podráždenie a rozčúlenie. Ich odmietavý postoj bol motivovaný predovšetkým – a to sa verejne neodvážili vyjadriť – antikartelovou podstatou Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, ktorú navrhol Jean Monnet. Chceli, aby trh bol organizovaný výrobcami, pretože už v medzivojnovom období vytvorili Medzinárodný kartel ocele ako profesionálnu organizáciu, existujúcu i po oslobodení, ktorá zabezpečovala predaj produkcie všetkých francúzskych metalurgických podnikov a dokazovala skutočnú organizovanosť francúzskeho trhu. Na báze výrobcov v rámci európskych aktivít vyzvali k vytvoreniu európskej priemyselnej základne, v ktorej výrobcovia by zohrávali podstatnú úlohu, ale bez toho, aby svoju produkciu podriadili Vysokému úradu. Videli v ňom prekážku svojej profesionálnej organizovanosti a tiež i v organizovaní takého spoločného trhu, ktorý považovali za správny. Francúzsky metalurgický priemysel vytváral tak značnú opozičnú silu proti Schumanovmu projektu.

Schumanov plán znepokojil i francúzskych producentov uhlia, pretože Francúzsko bolo vtedy krajinou, v ktorej podmienky na ťažbu uhlia boli menej priaznivé, ako v susedných krajinách, zvlášť v Nemecku. Keďže Francúzsky banský priemysel, včítane ťažby uhlia, bol vtedy znárodnený, Francúzsko nutne potrebovalo voľný prístup k uhliu z Porúria. Pre francúzskych producentov uhlia bolo veľmi ťažké zaujať k Schumanovmu plánu otvorene kriticky postoj. Preto negatívne postoje vyjadrovali skôr vo forme otázok o výhodách a spôsobe uplatnenia plánu, než o pláne samotnom.

Vo spolkovom Nemecku Schumanov návrh zapôsobil v skutočnosti veľmi prekvapujúco. Vládne kruhy prekvapilo, že Francúzsko zmenilo svoju tradičnú politiku podozrenia k Nemecku a navrhovalo politiku úzkej vzájomnej spolupráce, založenej na rovnoprávnosti a vzájomnej výhodnosti. Ako napísal Pierre Gerbet, nemecké „uspokojenie bolo veľké, zvlášť medzi kresťanskými demokratmi, ktorí boli vtedy pri moci. Veľmi dobre pochopili politický význam Schumanovho plánu“. / Gerbet, P.: c. d., s. 130 / Na politickej a hospodárskej scéne západného Nemecka však vstup do Európskeho spoločenstva uhlia a ocele podnietil rôznorodé postoje. Nemeckí priemyselníci, ktorých sa táto zmluva bytostne dotýkala, neprejavovali jednotné názory. Niektorí, ako napríklad prezident Spolkového zväzu priemyslu Fritz Berg, sa k zjednoteniu tohto odvetvia priemyslu postavili odmietavo, pretože v tom videli nebezpečné prekážky pre slobodný rozvoj nemeckého priemyslu. Obávali sa, že vo svojej činnosti bude nemecký priemysel obmedzovaný. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 59 / Iné priemyselné kruhy mali však k Schumanovmu plánu priaznivé stanoviská. Spoločné riadenie produkcie uhlia a ocele pre nich bolo prostriedkom, ako odstrániť limity v nemeckej produkcii, stanovené spojencami. Ale k predloženému projektu mali tiež určité výhrady: dávali by prednosť priamej dohode s výrobcami z iných krajín. Vyjadrovali svoje obavy z francúzskej konkurencie, pretože nemecká produkcia bola po vojne limitovaná. Domnievali sa, že nemecká produkcia nebude z úverov Marshallovoho plánu podporovaná rovnako, ako produkcia francúzska, najmä v modernizácii výroby.

Nemeckí sociálni demokrati, ktorí vtedy boli v opozícii k vláde Konrada Adenauera, neboli Schumanovmu plánu priaznivo naklonení. Videli v ňom prekážku v ich pláne na tzv. socializáciu Porúria, ktorá bola pre nich najvhodnejším prostriedkom, ako opätovne získať úplnú kontrolu nad Porúrim, to znamená znárodnenie podnikov v tejto oblasti. Schumanov plán podľa nich k tomu vôbec nevedol a nevedol ani k nemeckej privatizácii týchto podnikov. Odmietali tiež ich podriadenie Vysokému úradu. Nazvali ho „diktatúrou technokratov“. Uvedomovali si, že prijatie Schumanovho plánu vytvorí pevné spojenie federálneho Nemecka s krajinami západnej Európy, čo ohrozí vtedy ešte možné, ako sa domnievali, zjednotenie celého Nemecka. Vedeli, že po prijatí plánu nemecké zjednotenie už nebude aktuálnym politickým problémom, čím sa podľa nich odsunie otázka nemeckej jednoty, potvrdí ukotvenie Spolkovej republiky v systéme štátov západnej Európy. Nemecká jednota bude takto odsunutá, potvrdí sa rozdelenie Nemecka na dva štáty a tak definitívne sa východná časť Nemecka stane súčasťou politického vplyvu Sovietskeho zväzu.

Nemecké odborové organizácie a ich prezident Hans Böckler vyjadrovali Schumanovmu plánu v podstate svoju podporu, i napriek úzkym politickým vzťahom odborových vodcov so sociálnymi demokratmi. Tak, ako aj iné odborové organizácie členských krajín, predpokladali, že budú mať v inštitúciách tvoriaceho sa Európskeho spoločenstva zodpovedajúcu úlohu, ktorá by odpovedala postaveniu odborov v organizovaní spoločného trhu.

Vláda spolkovej republiky, najmä kancelár Adenauer, zohrala v prijatí Schumanovho plánu rozhodujúcu úlohu. Dokazovala, že plán je vhodnou cestou na ďalšie rozširovanie a rast nemeckého priemyslu a že diskriminácia nemeckých priemyselníkov nebude možná, pretože všetko bude podriadené spoločnému rozhodovaniu.

V krajinách Beneluxu Schumanov plán bol prijatý rezervovanejšie. Bolo to bezpochyby preto, lebo tieto krajiny nemali pozitívne skúsenosti s colnou úniou, so vzájomnou ekonomickou spoluprácou. Doposiaľ existujúci princíp ekonomickej jednoty medzi týmito štátmi neriešil účinným spôsobom problémy disparity medzi jednotlivými štátmi a vyvolával otázky, či je vôbec možné vytvoriť skutočnú a účinnú úniu. Hoci vo všeobecnosti bol prijímaný politický aspekt Schumanovho plánu, v konkrétnej hospodárskej realizácii plánu sa vyskytovali niektoré problémy. Belgický metalurgický priemysel bol už vtedy do istej miery modernizovaný a bolo možné ho integrovať. Znepokojenie však vyvolávala belgický uhoľný priemysel, ktorý aj napriek súkromnému vlastníctvu bol technicky zaostalý a jeho začlenenie do spoločného trhu vyžadovalo nemalé investície. Belgickí producenti uhlia sa báli tradičného francúzskeho dirigizmu, preto uprednostňovali priame dohody medzi producentmi. V Luxembursku, ktoré malo nepatrné metalurgické podniky, bola situácia podobná. V Holandsku bola z krajín Beneluxu najmenej rozvinutá hutnícka produkcia a ťažba uhlia, hoci krajina mala k tomu predpoklady. Holanďania sa obávali, že ich nerozvinutý priemysel týchto odvetví nebude sa úspešne rozvíjať v konkurencii s ostatným členským krajinami. V Taliansku bol Schumanov plán prijatý veľmi pozitívne, pretože politické i hospodárske výhody plánu boli pre Taliansko nespochybniteľné, čo si uvedomoval i vtedajší taliansky predseda vlády, kresťanský demokrat Alcide De Gasperi, i minister zahraničných vecí gróf Sforza. Schumanov plán pre Taliansko, ako porazenej krajine, znamenal možnosť stať sa rovnoprávnym spoločníkom s bývalými víťazmi. Umožnil by málo rozvinutému talianskemu ťažkému priemyslu hospodársku reštrukturalizáciu, so zameraním na automobilový priemysel, čo sa nakoniec aj realizovalo.

Ako konštatoval francúzsky historik Pierre Gerbet, vo všetkých krajinách, ktoré sa stali členmi Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, bola verejná mienka priaznivo naklonená integračným procesom, ale každá z týchto krajín mala obavy o časť svojho priemyslu. Všetky vyjadrili svoju politickú vôľu byť súčasťou tvoriaceho sa integračného celku. / Gerbet, P.: c. d., s. 132 /

Úplne iné však boli postoje Veľkej Británie. Ako najvýznamnejší európsky producent ocele a uhlia, o ktorom by sa predpokladalo, že bude najviac zainteresovaný na Schumanovom pláne, pretože Ruhrská oblasť sa nachádzala v jej okupačnom pásme, neprejavila sa členom tvoriaceho sa Európskeho spoločenstva. Bolo v záujme Francúzska, aby Veľká Británia sa pripojila k spoločenstvu. Jean Monnet i Robert Schuman, ako tvorcovia nového spoločenstva, nemali záujem na tom, aby Veľká Británia bola vyňatá z európskeho integračného procesu. I keď základom Schumanovho plánu bolo vyriešiť vzájomné vzťahy s Nemeckom, Veľká Británia, tak ako iné krajiny, mala možnosť akceptovať Schumanov plán bez toho, aby ohrozila rodiaču sa európsku jednotu. Deklarácia Roberta Schumana z 9. mája 1950 vyvolala priaznivú odozvu i vo Veľkej Británii, najmä u liberálnych politikov a pozitívne ju hodnotili i významné britské denníky. Labouristická vláda vyhlásila v britskej snemovni, že Schumanova iniciatíva je dôležitá pre reintegráciu Nemecka do rodiny európskych národov a i Winston Churchill, ktorý vtedy nebol pri moci, podporoval francúzsku iniciatívu „zmieriť tisícročné nepriateľstvo medzi Galmi a Teutónmi“, povedané jeho slovami. Atleeho labouristická vláda pristúpila k znárodneniu britskej ťažby uhlia, v metalurgickom priemysle udržiavala plnú zamestnanosť. Vznik spoločného trhu uhlia a ocele prezentovala ako „nedemokratický a nezodpovedný“. Britská konzervatívna politika vyjadrovala rovnaké stanovisko. Na britskom oficiálnom stanovisku sa nezmenilo nič ani po návštevách Roberta Schumana v Londýne počas rokovaní atlantických konferencií, kde sa spolu so Jeanom Monnetom pokúšali presvedčiť britských partnerov o užitočnosti britského členstva v tvoriacej sa Monetárnej únii. Veľká Británia odmietla uznať nadnárodný princíp. Výsledky rokovaní medzi Parížom a Londýnom ostali tak bez pozitívneho výsledku.

. *Za vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva*

Keď sa po 25. júni 1950, v dôsledku vypuknutia vojenského konfliktu na Kórei, politické napätie sa prenieslo i na európsky kontinent, Robert Schuman sa obával, že tento rast politického napätia môže byť vážnou prekážkou pre ďalšiu realizáciu plánu na vytvorenie Európskeho spoločenstva uhlia a ocele a tým i postupnej európskej integrácie. Vedel, že obrana západnej Európy pred aktivitami Sovietskeho zväzu, ktorý si politicky podriadil strednú Európu a východnú časť Nemecka, nie je možná bez účasti Spolkovej republiky Nemecko. Schuman i Jean Monnet začali pracovať na novom európskom bezpečnostnom pláne, ktorý vtedy dostal pracovný názov „Schumanov plán číslo II“. Jeho hlavným zámerom bolo zapojenie spolkového Nemecka do obrany západnej Európy, čo bolo nevyhnutne spojené s potrebou vzniku ozbrojených jednotiek a otvorilo otázku opätovného vyzbrojovania západného Nemecka. Pre Francúzsko to bol zvlášť citlivý problém, pretože Francúzi ešte nezabudli na hrôzy nemeckého wehrmarmchtu. Preto otázku znovu vyzbrojovania západného Nemecka prijímalo veľkou nedôverou.

Začatý integračný proces v Európe si však vyžadoval i vyriešenie začlenenia Spolkovej republiky Nemecko nielen do hospodárskych, ale i do politických a vojenských európskych a atlantických štruktúr. Bolo nevyhnutné, aby spolkové Nemecko sa podieľalo nielen na ekonomických, politických, ale i vojenských aktivitách a európskej obrane. Riešením tohto problému bola možnosť začlenenia vznikajúcich západonemeckých ozbrojených síl do európskej obrannej koncepcie. Preto francúzsky socialista André Philip už 11. augusta 1950 požadoval vytvorenie tzv. Európskej armády. Francúzska vláda Reného Plevena vypracovala dňa 24. októbra 1950 konkrétny plán na vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva. Poradné zhromaždenie Rady Európy v roku 1950 vyslovilo názor, že integračný proces v Európe by sa mal dotýkať aj politických otázok, t.j. popri hospodárskej integrácii mala by sa uskutočňovať aj integrácia politická. Možno povedať, že ratifikovanie zmluvy Európskeho spoločenstva uhlia a ocele otvorilo priestor pre postupné vytváranie Európskeho obranného spoločenstva, ktorého významnou úlohou bolo organizovať novú európsku obranu, včítane zapojenia Spolkovej republiky Nemecko a jeho vojenských síl do tejto obrany. Politické konzultácie k prijatiu Plevenovho plánu prebiehali až do 1. októbra 1951, keď krajiny západnej Európy dospeli k dohode o prijatí navrhovanej zmluvy.

Na tvorbe Plevenovho plánu sa podieľal aj Robert Schuman a Jean Monnet. Schuman v podpore koncepcie Plevenovho plánu vychádzal z toho, že existencia Európskeho spoločenstva uhlia a ocele môže prispieť k tomu, že európski politici, ale i občania krajín západnej Európy, najmä členských krajín ESUO, včítane Francúzska, si postupne zvyknú na myšlienku európskeho spoločenstva a európskej jednoty ako určitého organického celku, príjmu ju skôr než bude politicky nastolená otázka spoločnej európskej obrany. Diskusiu o Plevenovom pláne Schuman organicky spájal s organizačnými aktivitami za vytvorenie politickej únie krajín, ktoré prijali myšlienku členstva v Európskom spoločenstve uhlia a ocele. Predovšetkým z francúzskej strany sa ozývali vážne výhrady proti obnoveniu a následnému začleneniu vojenských jednotiek Spolkovej republiky do spoločných európskych ozbrojených síl. Robert Schuman, po vstupe západného Nemecka do prvých európskych hospodárskych štruktúr už iniciatívne podporoval začlenenie Spolkovej republiky do európskych politických štruktúr, ale k obnoveniu jej ozbrojených síl sa vyjadroval odmietavo, v súlade s oficiálnou politikou Francúzska. Výrazom politických postojov Roberta Schumana k Spolkovej republike bolo, že dňa 26. mája 1952 ako francúzsky minister zahraničných vecí podpísal v Bonne spolu s Konradom Adenauerom, Deanom Achesonom a Anthony Edenom „Zmluvu o vzťahoch Spolkovej republiky Nemecko a troch mocností“. Jej dôsledkom bolo v podstate ukončenie okupačného štatútu západného Nemecka. O deň neskôr, 27. mája, bola podpísaná zmluva o európskom obrannom spoločenstve. Zmluvu podpísala aj Spolková republika Nemecko.

I napriek nesporným politickým úspechom, obaja politici, Robert Schuman i Konrad Adenauer boli vo svojich krajinách vystavení ostrej kritike z radov opozície. Hoci okupačný režim postupne odovzdával kompetencie do rúk spokojnej vlády, nevyriešeným problémom ostalo Sársko, čo zdôrazňovali nemeckí slobodní demokrati /FDP/, ale i časť poslancov kresťanských demokratov /CDU-CSU/. Sociálnodemokratická strana Nemecka /SPD / neustále vyťahovala proti Konradovi Adenauerovi starý argument, že svojím postupom v skutočnosti upevnil západnú časť Nemecka v politických a vojenských štruktúrach západnej Európy, ale zradil východnú časť územia a tým zatarasil cestu k opätovnému zjednoteniu Nemecka. Sociálni demokrati bojovali proti ratifikácii zmluvy. Zmluva bola preto podpísaná až začiatkom roku 1953.

Vo Francúzsku musel Schuman čeliť nielen ostrej kritike, ale aj osobným útokom, spojeným až so znevažovaním jeho osoby. Politickí odporcovia ho obviňovali, že zapredal Francúzsko, vedie ho do novej vojenskej katastrofy, zamlčuje a prekrúca stav vecí, ba že jedná za chrbtom celej krajiny. Všetky politické aktivity Roberta Schumana vychádzali vtedy nielen z jeho osobného presvedčenia o potrebe vytvorenia európskej jednoty, ale i z kresťanskej viery a presvedčenia, ktoré nikdy nekstrýval. Jeho postoje boli v súlade i s oficiálnymi vyjadreniami rímskeho pápeža Pia XII. a následne i cirkevných orgánov a organizácií v oboch krajinách – vo Francúzsku i v západnom Nemecku.. Pápež Pius XII. po skončení Druhej svetovej vojny v početných vyjadreniach požadoval nevyhnutnosť nastoliť v Európe demokratické pomery, ktoré by garantovali mier, slobodu a rešpektovanie ľudských práv, napríklad vo svojom mierovom posolstve na Vianoce v roku 1947. V encyklike **Optatissima pax**, ktorú vydal 18. decembra 1947, upozorňoval, že mier je možné dosiahnuť plodnou dohodou, vzájomnou spouprácou. Jeho mierové slová mali odozvu i vo Francúzsku na konferencii francúzskych kardinálov 19. – 21. októbra 1948, ktorú podporovala i Schumanova politická strana MRP. / Pozri Katolícke noviny, roč. 63, č. 47, 21. novembra 1947 / Zvlášť dôležité boli vyjadrenia Vatikánu k otázkam ďalšieho vývoja európskej politiky po začatí studenej vojny v Európe. Dňa 11. novembra 1948 sa pápež Pius XII. na kongrese Európskej únie federalistov prihlásil k myšlienke európskej integrácie. Za veľmi dôležité považoval vytvorenie priaznivého ovzdušia pre európske zjednotenie, aby sa európska jednota stala prijateľná pre európske národy. „Ak sme za to, aby únia dosiahla svoj cieľ, ak si želáme, aby plodne slúžila veci európskej jednoty a slobody, veci hospodárskeho mieru a kontinentálnej politiky, potom je najvyšší čas, aby vznikla“. /Podľa Wahl, J.: c. d., s. 24 / Je len prirodzené, že oficiálne stanoviská Vatikánu mali v tomto období pozitívny ohlas v organizačných štruktúrach a politike kresťanských demokratov, zvlášť u tých predstaviteľov, ktorí aktívne pôsobili v politike vo vláдах a parlamentoch krajín západnej Európy. Aktívnu politickú činnosť v týchto krajinách vyvíjalo i katolícke hnutie Pax Christi, ktorého cieľom bolo napomáhať v upevnení mieru v povojnovej Európe. Dňa 13. septembra 1952 pápež Pius XII. adresoval tomuto hnutiu posolstvo, v ktorom vyzýval k vytváraniu a upevňovaniu novej duchovnej atmosféry, potrebnej na zjednotenie Európy. Vyzval politikov západoeurópskych krajín a všetkých veriacich k tomu, aby si uvedomovali svoju zodpovednosť za ďalší osud Európy, za jej zjednotenie a tým i za nastolenie trvalého mieru. Vytvorená európska jednota by tak mala garantovať vzájomnú úctu, dôveru a jednotu. Spoločná zodpovednosť za osud Európy by mala zvíťaziť nad nacionalistickým zmýšľaním, ktoré musí byť prekonané. Preto pápež vyzýval politikov, aby vytvárali novú atmosféru pravdivým výkladom európskych dejín, odmietnutím kolektívnej viny a kolektívnej zodpovednosti za vojnové zločiny, prisudzované niektorým národom. S významným proeurópskym prejavom vystúpil pápež Pius XII. dňa 15. marca 1953 vo Vatikáne, keď prijal členov bruggského európskeho kolégia. Zdôraznil, že len samotná idea nemôže byť zárukou vytvárania európskej jednoty, ak nie je podporená konkrétnymi politickými a ekonomickými aktivitami v prospech európskeho zjednotenia. Upozorňoval, že vedomie vnútornej európskej

jednoty nespočíval iba v uspokojovaní materiálnych požiadaviek a hospodárskych potrieb. Podľa neho pre úspešnú integráciu národov Európy, zabezpečenie mieru a vzájomnej spolupráce je potrebné akceptovať a osvojiť si spoločné duchovné hodnoty, pretože oni rozhodujúcim spôsobom prispievajú k vôli národov žiť v spoločenstve. Preto základom a oporou vytvárajúceho sa európskeho spoločenstva, civilizácie a kultúry všetkých európskych národov musí byť kresťanská viera, lebo kresťanstvo už po stáročia formovalo rozhodujúcim spôsobom duchovný život európskych národov a ich kultúru. Podľa neho rozhodujúcou silou, ktorá bude formovať budúcu Európu, bude vôľa európskych národov po spoločnom živote v európskom spoločenstve národov.

Uznávanie spoločných duchovných a morálnych hodnôt považoval Pius XII. za základnú podmienku vzájomného porozumenia medzi európskymi národmi. Odstránenie nedorozumení a sporov v rodiačom sa spoločenstve európskych národov, odstránenie rozdielov v životnej úrovni i produktivite jednotlivých štátov Európy môže sa podľa slov pápeža stať len na základe kontinentálnej únie európskych národov, líšiacich sa navzájom medzi sebou, ale zároveň spojených geograficky i historicky. Vo vianočnom prejave dá 24. decembra 1953 vyzval európskych politikov k aktívnej činnosti v prospech európskeho zjednotenia: „Naliehavá výzva pre vytvorenie únie vyplýva zo zjavného zlyhania protichodných politík, zo skutočnosti, že široké vrstvy jednotlivých národov dúfajú v jej uskutočnenie, považujú ju za nevyhnutnú a praktickú.“ / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 25 / Pápež vyslovil myšlienku, že doba je zrelá k tomu, aby sa idea stala skutočnosťou. Preto vyzval predovšetkým kresťanských politikov, aby vyvinuli potrebnú aktivitu v prospech vytvorenia zjednotenej Európy, pretože „každý spôsob mierového zjednotenia národov bol vždy naliehavou úlohou kresťanstva“.

/ Podľa Wahl, J.: c.d., s. 25 /

Tieto myšlienky a výzvy sa, prirodzene, odrazili i v politickej činnosti Roberta Schumana, ktorý si bol vedomý, že uskutočnenie týchto kresťanských ideálov sa nemôže obmedziť len na politickú činnosť kresťansko-demokratických politikov v jednotlivých národných štátoch. Považoval preto za potrebné dať kresťansko-demokratickej politike široký medzinárodný rozmer v zmysle politickej angažovanosti kresťanských demokratov pri vytváraní európskej jednoty. Zo spolupráce kresťanských politických strán v duchu myšlienok pápeža Pia XII. sa mal zrodíť nový európsky duch a nová európska solidarita. Dôležitou úlohou v činnosti Rady Európy mala byť ideová a politická spolupráca kresťanských politických strán, z ktorej by sa zrodilo nové európske myslenie. Toto myslenie nemalo viesť len k obnoveniu tradičnej spolupráce medzi národnými štátmi, ale k spolupráci na nadnárodnej úrovni. V jeho dôsledku by mala vzniknúť Európa, ktorej spoločné jadro bude mať svoje kultúrne poslanie, bude duchovne obnovené a bude základom pre šírenie solidarity a mieru. Schumanovo poňatie Európy bolo tak v súlade s predstavami a myšlienkami pápeža Pia XII., ktorý podstatu európskej politiky charakterizoval už v novembri roku 1948. Schuman ako významný francúzsky politik, najmä ako minister zahraničných vecí, z týchto kresťanských pozícií neustále vychádzal a realizoval ich vo svojej politickej praxi. Jeho predstava Európy, v ktorej by sa na základe vzájomnej spolupráce zrodil nový európsky duch, vytvárajúci postupne novú európsku jednotu, odpovedala kresťanskému poňatiu, v súlade s predstavami, ako ich vyslovil pápež Pius XII. už v začiatkoch vytvárania sa európskej integrácie.

Aktivity za ľudské práva ako spoločnej európskej hodnoty

Robert Schuman ako predseda francúzskej vlády a neskôr minister zahraničných vecí si uvedomoval, že uznanie a rešpektovanie ľudských práv je dôležitým predpokladom funkčnosti tvoriacich sa orgánov európskeho zjednotenia. Preto sa snažil, aby Rada Európy zahrnula do svojej činnosti a do oficiálnych dokumentov aj ochranu a rozvoj ľudských práv ako dôležitých hodnôt. Poradné zhromaždenie Rady Európy aj na základe Schumanových návrhov malo za úlohu vytvoriť a predložiť na schválenie vlastný dokument o ochrane

ľudských práv a osobných slobôd, vychádzajúcich zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv, prijatej Organizáciou spojených národov. Dňa 4. novembra 1950 Rada Európy takýto dokument schválila a začlenila ho do svojho štatútu. Nemalý podiel na tom mal i Robert Schuman. Zaslúžil sa predovšetkým o to, že predložená konvencia bola prijatá jednoznačne, pričom schválená Konvencia na ochranu ľudských práv je v súčasnosti súčasťou ústav nielen v krajinách Európy, ale i v štátoch iných kontinentov. „Bez Schumana by konvencia nebola prijatá tak rýchlo a tak jednoznačne“, napísal nemecký publicista Jurgen Wahl. / Wahl, J.: c. d., s. 45 / Neskôr sa Schuman o Európskej konvencii na ochranu ľudských práv sa vyjadril, že sa stala základom, na ktorom je potrebné chrániť ľudské bytosti proti všetkým tyraniam a totalitám. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 45 / Aj napriek tomu, že otázka ľudských práv v tomto období ešte nebola taká politický vyhrotená, ako v neskorších rokoch, Schuman, ako politik a veriaci kresťan, venoval rešpektovaniu ľudských práv značnú pozornosť, najmä v otázke práv národov francúzskych kolónií, čo neznepokojovalo oficiálnu politiku a štátne orgány, kým, povedané slovami politológa, sa necítili vážne ohrozené vo veľmi dôležitých záležitostiach, v prvom rade nad kontrolou spoločnosti a jej zdrojmi. / Horváth, P.: Politikum ľudských práv, in: Lidská práva v evropském kontextu, Brno, Centrum pro evropská studia, Masarykova univerzita, 2002, s. 40 /

Tri piliere európskej bezpečnosti Roberta Schumana

Za základný pilier európskej bezpečnosti, spolupráce a integrácie Schuman už vtedy považoval Radu Európy. Neustále zdôrazňoval jej postavenie vo vzťahoch medzi európskymi štátmi a dôležitosť jej orgánov. Schuman nielenže bol pri vzniku myšlienky o potrebe vytvorenia Rady Európy, ale v procese jej vytvárania, v rokovaníach, ktoré prebiehali od septembra 1948 do mája 1949, i ako francúzsky minister zahraničných vecí vynakladal značné úsilie, aby rokovania boli úspešné. Bolo to predovšetkým vo vzťahu k Veľkej Británii, ktorá neustále vyjadrovala svoju nechuť k tomuto dôležitému kroku európskeho integračného procesu prehnaným zdôrazňovaním obáv o obmedzení svojej národnej suverenity a právomocí britského parlamentu. Schuman v záujme úspechu vytvorenia Rady Európy a členstva Veľkej Británie navrhoval akceptovať britské výhrady. Vo vzťahu ku Spolkovej republike Nemecko po rokovaníach s Konradom Adenauerom navrhol, aby sídlom novovznikajúceho európskeho integračného orgánu sa stal Štrasburg, čím chcel zdôrazniť symbol politického zmierenia medzi oboma krajinami. Ako je známe, Schumanov návrh bol členskými štátmi akceptovaný.

Druhým pilierom európskej bezpečnosti a spolupráce, ktorý vtedy Schuman pomáhal budovať, bol Severoatlantický pakt. V oboch významných štátnických funkciách, ako predseda francúzskej vlády i ako minister zahraničných vecí, snažil sa napomáhať vzniku tohto paktu. Chápal ho ako dôležitú záruku bezpečnosti krajín západnej Európy. Presvedčenie o potrebe tohto paktu ako významného nástroja bezpečnosti v Európe ho viedlo k tomu, že dňa 4. apríla 1949, ako zástupca francúzskej vlády, podpísal vo Washingtone ustanovujúcu zmluvu o NATO. Francúzskej verejnosti neustále vysvetľoval nevyhnutnosť vzniku tejto transatlantickej vojensko-politickej organizácie, jej potrebu pre Európu i úlohu USA v obrane povojnovej demokratickej Európy. Ako napísal René Lejeune, v tomto období blízky spolupracovník Roberta Schumana, vo svojich vystúpeniach často zdôrazňoval myšlienku, že nezávislosť Francúzska vstupom do Severoatlantického paktu zostane i naďalej zachovaná. Členstvo Francúzska v NATO Schuman považoval za základný „príspevok ku konsolidácii mieru vo svete“. / Lejeune, R.: c. d., s. 131 / Aj Schumanovou zásluhou verejná mienka vo Francúzsku v tomto období akceptovala zapojenie sa krajiny do transatlantických štruktúr, i keď tlak politickej opozície proti podriadenosti sa bol neskôr výrazný a neustále sa stupňoval.

Severoatlantická aliancia bola pre Roberta Schumana novým impulzom v procese európskej integrácie, pretože záujem Spojených štátov smeroval k vytvoreniu spoločnej atlantickej jednoty, čím spolu s realizáciou Marshalloвого plánu významným spôsobom pomáhali vytvárať spoločnú Európu. O tom, že Robert Schuman rozumel tejto politike a chápal ju, svedčí i jeho, možno povedať, tiché spoločenstvo s vtedajším štátnym tajomníkom USA Deanom Achesonom.

Tretím pilierom európskej bezpečnosti, spolupráce a integrácie podľa Schumana bolo prijatie Konvencie na ochranu ľudských práv a jej začlenenie do štatútu Rady Európy. Jej prijatím chcela Rada Európy vytvoriť okrem iného aj predpokaldy pre kritiku potláčania ľudských práv a demokratických slobôd vo vtedajšom sovietskom geopolitickom priestore a stalinskú politiku, ktorá viedla k vytvoreniu bipolárneho sveta. V snahe uviesť do politickej praxe základné myšlienky ľudských práv a spoločné hodnoty, ktoré by otvorili priestor pre európsku integráciu, vo funkcii francúzskeho ministra zahraničných vecí zúčastnil sa dňa 4. novembra 1950 rokování v Ríme, kde podpísal Európsku konvenciu na ochranu ľudských práv a slobôd. Schuman sa vyslovoval za to, aby Európska konvencia sa na rozdiel od Všeobecnej deklarácie ľudských práv, prijatou Organizáciou spojených národov, stala pre signatárskej krajiny, členov Rady Európy záväzným dokumentom a aby jej dodržiavanie garantoval Európsky súd pre ľudské práva. Konvencia sa tak stala určitým príkladom i pre ostatné krajiny sveta v oblasti dodržiavania ľudských práv a slobôd.

Úloha pri vytvorení nadnárodných orgánov ESUO

Robert Schuman ako francúzsky minister zahraničných vecí, počnúc 20. júnom 1950, sa snažil čo najrýchlejšie zvolať do Paríža konferenciu, ktorá by vypracovala projekt dohody o vytvorení spoločenstva uhlia a ocele. Preto požiadal vlády zainteresovaných štátov, ktoré sa tejto konferencie chceli zúčastniť, aby vyvinuli potrebné aktivity smerom k prijatiu nadnárodného princípu. Postupoval tak preto, aby sa vyhol situácii, v ktorej nadnárodný princíp ako základný a podstatný element celého plánu by mohol byť interpretovaný neprijateľným spôsobom a nerozplynul sa tak vo vzájomných rokovaniach. Hlavným zámerom Schumana i Monneta bolo dosiahnuť, hoci v ohraničenej oblasti, ustanovenie spoločných európskych inštitúcií a takých pravidiel, ktoré by spájali všetky zúčastnené vlády. Preto považoval za potrebné, aby sa práve na tejto báze, na tomto základe, začali vzájomné rozhovory. Začatie rozhovorov neznamenal, že ich výsledky budú už vopred všeobecne akceptované. Niektorí účastníci, napríklad Holandsko, si vyhradzovali právo vziať späť svoj súhlas s prijatím nadnárodného princípu v prípade, že bude v rozpore s ich štátnymi záujmami. Vlády Nemecka, Belgicka, Luxemburska a Talianska Schumanov návrh prijali bez vyjadrenia podobných výhrad. Veľká Británia odmietla podriaďiť sa nadnárodnému princípu zo zásadných dôvodov. Uviedla, že chce už vopred poznať všetky praktické dôsledky aplikácie Schumanovho plánu. Schuman však nemohol Britom tieto podrobnosti vysvetliť, pretože oni mohli byť výsledkom budúcich rozhovorov. Obával sa, aby odmietavé britské stanovisko neohrozilo rodiace sa európske spoločenstvo a jeho orgány, pretože ostatné krajiny by sa mohli k britskému stanovisku pridať, pričom skutočné základy nového poločenstva ešte neboli položené. Obával sa tiež, že odmietavé britské stanovisko mohlo by oslabiť i nadnárodnú autoritu v Porúri. Preto usiloval sa nahradiť ju európskou nadnárodnou autoritou, ktorá by bola schopná rozsahom svojich právomocí zabezpečiť kontrolu Porúria. Toto mohol dosiahnuť len vytvorením spoločnej nadnárodnej inštitúcie.

Vytváranie prvých európskych nadnárodných inštitúcií narážalo však na prekážky, predovšetkým zo strany Veľkej Británie. Britská vláda svojím vyhlásením dňa 2. júna 1950 sa odmietla zúčastniť sa Schumanoho projektu, snažiac sa pripraviť si svoju novú iniciatívu, zameranú predovšetkým na spolupráci v technickej oblasti. Britski konzervatívci, liberáli spolu s labouristami rozhodli sa použiť vo vzťahu k vytvárajúcemu sa európskemu

spoločenstvu diferencovanú taktiku. Podľa nej Briti mali záujem zúčastňovať sa rozhovorov, pokusiť sa ich ovplyvňovať v prospech britských koncepcií a rozhodnutia prijímať len pod určitou podmienkou, podobne, ako to robilo Holandsko. Vláda labouriskov dávala jasne najavo, že nie je ochotná prijať záväzné rozhodnutia. Takýto prístup Veľkej Británie mal ďalekosiahle dôsledky: rodiaca sa prvá európska nadnárodná štruktúra bola ohraničená len šiestimi zakladajúcimi štátmi. Francúzsko v nej od začiatku zohrávalo prvoradú úlohu. Vo vyhlásení, ktoré bolo uverejnené súčasne v Paríži, Ríme, Bruseli, Haagu, sa hovorilo: „Vlády Francúzska, Nemecka, Talianska, Belgicka, Holandska a Luxemburska, rozhodnuté pokračovať v spoločných akciách za mier, európsku solidaritu, ekonomický a sociálny pokrok, si dávajú za okamžitý cieľ podriať spoločnú produkciu uhlia a ocele inštitúcii Vysokého nového úradu, ktorého rozhodnutia spoja Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko a krajiny, ktoré sa k nemu pripoja“. / Podľa Gerbet, P.: c. d., s. 136 / Parížske rozhovory viedol Jean Monnet, ktorému Robert Schuman ako francúzsky minister zahraničných vecí, nechal veľa priestoru na vyjednávanie. Monnet mal v úmysle ukončiť rokovania čím skôr. Najprv chcel prijať limitovanú dohodu na základných princípoch a v nasledujúcich rozhovoroch ponechať si možnosť aplikovať technické podrobnosti. Hoci nemecká delegácia s týmto postupom súhlasila, ostatné delegácie túto taktiku neuprednostňovali. Schuman sa preto domieval, že je potrebné vypracovať dohodu, v ktorej by bolo presne zachytené fungovanie spoločného trhu uhlia a ocele.

Vojnový konflikt na Kórei, ktorý vypukol 25. júna 1950, skomplikoval parížske rozhovory, pretože sa zmenili medzinárodné súvislosti. Schuman svoj plán prezentoval pôvodne ako príspevok k medzinárodnému porozumeniu a mieru. Jeho realizáciou by Európa, podľa Schumana, mohla zohrávať v medzinárodnom kontexte svoju vlastnú politickú a ekonomickú úlohu. Kórejská vojna vyvolala naliehavú potrebu, aby sa Európa bránila proti nožnej agresii rozšírením Atlantickkej aliancie. Táto kolnosť významne posilnila postavenie Spolkovej republiky Nemecko, ktorej priemysel i ľudský potenciál predstavoval pre NATO značný význam. Predovšetkým Spojené štáty americké mali záujem na tom, aby hospodársky i všeobecný potenciál spolkového Nemecka bol čo najskôr vojensky začlenený do atlantických štruktúr, včítane znovu vyzbrojovania západného Nemecka. Zdalo sa, že Spolková republika, vzhľadom na politickú stratégiu USA, že nebude potrebovať Schumanov plán tak, ako pred vojenským konfliktom na Kórei. Ostatne, ukazovalo sa, že dekartelizácia metalurgického priemyslu a ťažby uhlia v Porúri by mohla byť viac v záujme francúzskej vlády. Od skončenia vojny v Európe však problém Porúria bol v porovnaní s obdobím v čase vojny na Kórei už ináč chápaný. Ak po skončení vojny v Európe západní spojenci mali záujem rozbiť priemyselnú koncentráciu a nedopustiť v priemyselných oblastiach Nemecka, včítane Porúria, jej obnovenie, aby sa Porúrie opäť nestalo základňou nemeckého imperializmu, udržiavanie takýchto riešení neskôr už nebolo v záujme americkej zahraničnej politiky. USA sa stále viac stotožňovali so záujmami vládnucich a priemyselných kruhov spolkového Nemecka: obnoviť nemecký priemysel, včítane zbrojného a obnoviť i nemeckú vojenskú silu. Obnova nemeckého priemyslu a ozbrojenej moci bola však pre Francúzsko podstatnou otázkou, pretože Francúzi nemohli aplikovať také Spoločenstvo uhlia a ocele, v ktorom by nemecké podniky boli v podstate silnejšie než podniky francúzske. Aby sa dosiahla táto rovnováha, Jean Monnet využil výzvu Američanov na zapojenie Nemecka do spoločenstva západoeurópskych krajín. V tomto procese zohral významnú úlohu vysoký predstaviteľ USA v západnom Nemecku John McCloy, najmä v procese dekartelizácie západonemeckého priemyslu. V prebiehajúcich rokovaniach v Paríži jeho šiesti účastníci a potencionalni členovia budúceho európskeho spoločenstva postupne vo vzájomných rokovaniach smerovali k novému systému – k inštitucionálnemu systému vzťahov a vytvoreniu Európskeho spoločenstva uhlia a ocele / ESUO/. Podstatou celého návrhu bola Schumanova a Monnetova myšlienka, zverejnená v oficiálnej deklarácii francúzskej vlády z

9. mája 1950, o vytvorení Vysokého úradu, ktorý by bol nezávislý od vplyvu jednotlivých vlád, patriacich do nového spoločenstva, zložený z členov podľa osobných kompetencií a schopností. Členovia Vysokého úradu by neboli politickými predstaviteľmi jednotlivých vlád. Ich úlohou by bolo vo svojom rozhodovaní aplikovať dohodnutú zmluvu v **európskom duchu**. Mala by to byť určitá forma akéhosi európskeho aeropágu, pozostávajúceho z 9 členov, pričom každá z krajín by nemohla mať viac než dvoch zodpovedných zástupcov. Členovia Vysokého úradu by mali byť menovaní spoločnou dohodou šiestich účastníckych vlád, pričom vo svojich právomociach boli úplne nezávislí od týchto vlád. Vysoký úrad mal mať priamy vplyv a právomoc k metalurgickým podnikom a podnikom na ťažbu uhlia, pričom nebol jedinou inštitúciou, ktorá by mala vplyv na Spoločný trh s oceľou a uhlím. Aby sa zabránilo znepokojeniam z „technokratizmu“ a z „despotického prístupu“ Vysokého úradu, Schuman navrhol vytvoriť mechanizmy na kontrolu činnosti úradu.

Na žiadosť predstaviteľov krajín Beneluxu bola vytvorená **Zvláštna rada ministrov**. Jej úlohou bolo dbať, aby Vysoký úrad nebol fakticky pod vplyvom dvoch či troch najvýznamnejších členov Spoločenstva a aby tento vplyv nebol na úkor záujmov menších partnerov v Spoločenstve. Žiadali teda vytvoriť orgán, ktorý by zastupoval záujmy jednotlivých členských krajín a bol by zároveň akýmsi spojivom medzi inštitúciou a vládami. Prišli s myšlienkou, že je potrebná spätosť medzi činnosťou Vysokého úradu, disponujúcim právomocami v montážnej oblasti oblasti uhlia a ocele, a vládami, ktoré v skutočnosti majú politickú zodpovednosť za stav ekonomiky v účastníckych krajinách. Nešlo však tu o vytvorenie klasickej Rady ministrov, známej z mnohých medzinárodných organizácií, ale o zvláštny orgán, ktorý by mal nadnárodný charakter a bol poverený zabezpečením spolupráce medzi Vysokým úradom pre uhlie a oceľ a ekonomickými aktivitami zúčastnených krajín, pretože, ako napísal francúzsky historik Pierre Gerbet, bolo nemožné „izolovať uhlie a oceľ vo všeobecnom kontexte“. / Gerbet, P.: c. d., s. 139 / Rada ministrov dávala tzv. „súhlasné stanovisko“, čiže odobrovala najdôležitejšie rozhodnutia Vysokého úradu. Ako dôležitý Schuman považoval princíp, podľa ktorého ak Rada ministrov mala odsúhlasiť dôležité stanovisko, bola potrebná jednodhlasnosť. V otázkach, ktoré nemali dôležitý charakter, vyžadovalo sa hlasovanie väčšinou, za podmienky, že obaja najväčší producenti uhlia a ocele, teda spolkové Nemecko i Francúzsko, nezastávali stanovisko menšiny.

Aby sa zabezpečila demokratická kontrola Vysokého úradu, na žiadosť zástupcov parlamentov účastníckych krajín Schuman navrhol vytvoriť ďalší správny orgán - **Spoločné zhromaždenie**. Dvojtretinovou väčšinou hlasov mohlo zrušiť rozhodnutia Vysokého úradu, ale len pri prejednávaní výročnej správy. Pretože toto zhromaždenie nebolo možné vytvárať v priamych voľbách, bolo zložené, tak ako Poradné zhromaždenie Rady Európy, zo zástupcov parlamentov členských krajín. Spolu malo 78 členov; po 18 z každej veľkej členskej krajiny / Francúzsko, Nemecko, Taliansko/, po 10 z Belgicka a Holandska, 4 z Luxemburska. / Gerbet, P.: c. d., s. 139 / Delegáti Poradného zhromaždenia, podobne ako v Rade Európy, slobodne uplatňovali svoj mandát. Nevytvárali zoskupenia podľa národnej príslušnosti, ale nadnárodné zoskupenia podľa politickej príslušnosti k jednotlivým stranám, napríklad ku kresťanským demokratom, socialistom, liberálom a pod.

Poslednou integračnou inštitúciou, na vytvorení ktorej sa Schuman podieľal, bol **Súdny dvor**. Jeho úlohou bolo zabezpečovať rešpektovanie prijatých dohôd a rozhodovať o námietkach, rozdieloch medzi členskými krajinami smerom k Vysokému úradu.

Parížske rozhovory takto viedli k vytvoreniu spoločnej inštitúcie, ktorá by sa na prvý pohľad mohla zdať komplikovaná. Jej vnútorné členenie však bolo prísne logické. Novovytvorená inštitúcia bola založená na federálnom základe. Najvýznamnejším aspektom jej vnútorného usporiadania bolo, že účastnícke krajiny akceptovali prechod určitých kompetencií zo štátnej moci na nezávislý a svojím charakterom nadnárodný Vysoký úrad

členských štátov. Jeho rozhodnutia sa už uplatňovali priamo dotknutými podnikmi a rezortami v účastníckych členských štátoch.

Parížske rozhovory sa dotýkali aj spôsobov financovania vznikajúcich európskych inštitúcií. Zástupcovia jednotlivých štátov prijali rozhodnutie o tzv. európskej dani, ktorá mala byť platená priamo firmami, zaoberajúcimi sa produkciou uhlia a ocele, a odvádzala by sa priamo spoločným európskym ogránom. Takto už hneď na začiatku európskych integračných procesov – vzniku ESUO financovanie bolo odlišné než v ostatných medzinárodných organizáciách. Dosiadnutý spôsob i efekt financovania umožnil Vysokému úradu byť nezávislým na vládach členských štátov a slobodne rozvíjať svoje aktivity.

Už počas parížskych rokovaní a neskôr i v zmluve boli presne definované ciele, ktoré založením ESUO sa mali splniť, ako to vyplývalo aj zo Schumanovej deklarácie. Vytvorenie a činnosť Vysokého úradu malo viesť k postupnému vytvoreniu Spoločného trhu účastníckych krajín. Pierre Gerbet úlohu Vysokého úradu hodnotil, že mal „zabezpečiť všetkým členom Spoločenstva rovnaký prístup k zdrojom výroby; dbať o zachovanie najnižších cien; pomáhať modernizovať výrobu; zabezpečiť uplatňovanie pravidiel zdravej konkurencie; povzbudiť rozvoj vnútroeurópskej výmeny zrušením colných oplatkov, kontingentov, subvencií a praktických obmedzení; definovať hlavné ciele; vytvoriť podmienky, ktoré by zabezpečovali najrozumnejšie rozdeľovanie uhlia a ocele na úrovni čo najvyššej produktivity; zlepšovať podmienky života a práce manuálne pracujúcich; podieľať sa na nákladoch rekvalifikácie robotníkov“. / Gerbet, P.: c. d., s. 140 /

Po úspešnej reatifikácii zmluvy ESUO členské krajiny nového spoločenstva stáli pred problémom v praxi vytvoriť správne orgány, ktoré dohoda obsahovala. Táto úloha bola nepomerne ľahšia, pretože vo všetkých členských krajinách politické reprezentácie i verejná mienka podporovali vznik ESUO ako prvej skutočne európskej organizácie, ktoré mohla viesť k európskej integrácii. Za predsedu Vysokého úradu Spoločenstva bol bezproblémovo zvolený **Jean Monnet**, ktorý bol spolu s Robertom Schumannom dušou týchto integračných pohybov. Národné parlamenty delegovali svojich zástupcov do Spoločného zhromaždenia podľa vopred schváleného kľúča, hoci poslanci za komunistické strany odmietli svoju účasť v tomto zhromaždení. Určitým problémom bolo vybratie a schválenie sídla týchto spoločných inštitúcií, pretože každá z členských krajín uprednostňovala svoje mesto: Belgicko Liège, Francúzsko Štrasburg, Holandsko Haag, Taliansko Turín. Rokovania o tejto otázke sa dostali do slepej uličky, preto Robert Schuman hľadal východisko nahrhovaním nemeckého Saarbruckenu najmä preto, lebo Sársko bolo oblasťou, kde už vtedy sa stretávali západoeurópske záujmy: Táto skutočnosť by umožnila ESUO, podľa Schumana, byť priamo v centre produkcie uhlia a ocele a zároveň by sa tým naznačil spôsob riešenia sárskeho problému, ktorý vtedy zaťažoval vzťahy Francúzska a spolkového Nemecka. Schumanov návrh ako neprijateľný však odmietol spolkový kancelár Konrad Adenauer, ktorý v ňom videl prostriedok možného oddelenia Sárska od spolkového Nemecka. Pretože v tejto otázke predstavitelia tzv. Šestky, členských krajín ESUO, nedospeli ku konečnej spoločnej dohode, najvýhodnejším mestom, podľa ich názoru dočasným riešením, pre umiestnenie Vysokého úradu a Súdneho dvora /neskôr premiestneného do holandského Haagu/, sa zdal Luxemburg. Jeho prednosti spočívali v tom, že sa nachádzal v geografickom strede medzi metalurgickými a ťažobnými podnikmi členov Spoločenstva, pritom to bolo hlavné mesto jednej z členských krajín a mestom, ku ktorému mal Robert Schuman zvlášť blízky vzťah. Sekretariát Spoločného zhromaždenia mal byť tiež umiestnený v Luxemburgu, ale z dôvodov potreby vzájomných vzťahov s Poradným zhromaždením Rady Európy, ktoré malo svoje sídlo vo francúzskom Štrasburgu, za sídlo Sekretariátu bolo vybraté toto francúzske mesto. Dňa 10. augusta 1952 Vysoký úrad, umiestnený v Luxemburgu, začal svoju činnosť. Svojou efektivitou dokázal aj tým, že už 10. februára 1953 bol otvorený Spoločný trh uhlia a ocele, železnej rudy a 10. mája 1953 aj pre výroby metalurgického priemyslu. Belgicko, keďže

jeho banský priemysel zaostával, si vyžiadalo päťročné prechodné obdobie, podobne ako Taliansko pre svoje zastaralé oceľiarne, aby sa umožnilo týmto podnikom pripraviť sa na konkurenčné prostredie v rámci celej Montánnej únie.

Vytvorenie prvých európskych integračných inštitúcií nadväzovalo na Schumanovu deklaráciu a bolo tak realizáciou jeho myšlienok. Významný podiel na ich vzniku mal i Jean Monnet, ktorý za spolupráce s Robertom Schumanom priviedol rokovania o vzniku týchto inštitúcií do úspešného konca.

Spoločenstvo, do čela ktorého bol postavený Jean Monnet a neskôr René Mayer / od roku 1955 do roku 1957 /, prešlo v ďalšom období výraznými zmenami. Vďaka odstráneniu colných poplatkov zvýšila sa medzinárodná priemyselná výmena, odstránili sa rôzne dopravné diskriminačné tarify a stanovili sa pevné medzinárodné ceny. Výroba a obchodná výmena uhlia a ocele medzi jednotlivými partnermi Montánnej únie neustále rástla a postupne sa upevňovalo i hospodárstvo týchto členských krajín. Spoločenstvu sa postupne darilo vytvárať vhodné konkurenčné prostredie, ktoré stále viac vplývalo i na ostatné odvetvia priemyslu. Ako predvídal Robert Schuman, Vysoký úrad zohrával užitočnú úlohu v organizovaní výroby a rozdeľovaní. Postupne sa modernizovali výrobné podniky, zvyšovala sa životná úroveň zamestnancov. Finančné výsledky pôsobenia ESUO bolo dokonca také priaznivé, že umožňovali prenikanie na trhy USA. Nesplnila sa žiadna z katastrofických predpovedí, že nemecké metalurgické a banské podniky zničia svojich konkurenčných susedov. V ekonomickej i technickej rovine ESUO bolo pozitívnym dielom a splnilo očakávania všetkých účastníckych štátov. Robert Schuman, ktorý stál pri zrode celého Spoločenstva a uvádzal ho ako francúzsky minister zahraničných vecí i do reálneho života, vyhral prvý, dôležitý krok k európskej integrácii. Ako napísal francúzsky historik Pierre Gerbet, „ESUO zohralo počas prechodného obdobia dôležitú úlohu i v politickom pláne. Prvé európske spoločenstvo pripravilo neskoršiu výstavbu Európy. Naplnilo konkrétny rámec francúzsko-nemeckého zmierenia, v ktorom sa vytvoril spoločný duch a v ktorom spolupracovali inštitucionálne mechanizmy. Uviedlo do života myšlienku európskej autority, s ktorou národné administrácie, podniky a syndikáty si zvykli spolupracovať. Ukázalo, že táto nezávislá autorita vie spolupracovať s vládami, brániac pritom spoločné záujmy. Skúsenosti z čiastkovej integrácie v ESUO viedli k priamemu pohľadu na rozšírenie Spoločného trhu i v iných sektoroch a neskôr v celej ekonomike. ESUO významne prispelo svojimi skúsenosťami, ľudmi, materiálными prostriedkami k vzniku iných spoločenstiev.“ / Gerbet, P.: c. d., s. 144 /

Za vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva

Prijatím Schumanovho plánu a ratifikáciou Parížskej zmluvy dostávala integrácia Európy nový impulz. Použitá metóda – uskutočňovať integráciu postupne, cez sektor priemyslu, považoval Schuman za vhodnú, pretože čoskoro po integrovaní ťažby uhlia a výroby ocele prichádzali návrhy integrovať dopravu, poľnohospodársku produkciu, zdravotnícku starostlivosť. Vzhľadom na vtedajšiu politickú situáciu v Európe a vo svete najviac sa však uvažovalo o vojenskej integrácii. Na požiadavku Američanov znovu vyzbrojiť spolkové Nemecko Robert Schuman ako francúzsky minister zahraničných vecí reagoval odmietavo. Jenou z príčin bola i skutočnosť, že Francúzsko malo vtedy v Indočíne, najmä vo Vietname početnú armádu, ktorá viedla boje s Viet-minhom za udržanie francúzskeho koloniálneho panstva. Znovuvyzbrojenie Nemecka vtedy nielen Schuman, ale i francúzska politika chápali ako vážne ohrozenie bezpečnosti Francúzska. Svojimi aktivitami začal výstavbu spoločnej Európy preto, aby udržal spolkové Nemecko v zoskupení demokratických a liberálnych štátov západnej Európy a tiež aj s tým zámerom, aby i naďalej pokračoval demokratizačný proces v povojnovom Nemecku. Opäť dať Nemcom do rúk ozbrojenú vojenskú moc sa vtedy Schumanovi zdalo veľmi nebezpečné nielen z vojenského, ale

i z psychologického hľadiska. Nemohol preto sa stotožniť s rozhodnutím USA znovu vyzbrojiť spolkové Nemecko, pretože verejná mienka vo Francúzsku to interpretovala ako snahu „umožniť Nemcom vojensky ovládnuť Európu“. Proti znovu vyzbrojeniu Nemecka veľmi ostro vystupoval i vtedajší francúzsky minister obrany, socialista Jules Moch. Stanovisko britskej labouristickej vlády bolo, ako obyčajne, naklonené viac-menej americkému stanovisku. Britská vláda opätovné vyzbrojenie spolkového Nemecka považovala za neželateľné, ba nebezpečné, ale vzhľadom na politickú a vojenskú situáciu v Európe a vo svete za potrebné. Robert Schuman vo svojom odmietavom postoji sa tak postupne stále viac dostával do izolovanej pozície o to viac, lebo na zasadaní Atlantickej rady, ktorá sa nasledne zišla, všetci jej členovia sa pripojili k americkému stanovisku, samozrejme, okrem Francúzska, podporovaného Belgickom. Keďže členovia NATO a atlantickí spojenci USA považovali znovu vyzbrojenie spolkového Nemecka za neoddeliteľné od európskej bezpečnosti, aj napriek tomu, že nebolo prijaté v tejto veci dôležité a určujúce spoločné rozhodnutie, Francúzsko, s politickými stanoviskami Roberta Schumana, sa ocitlo politicky izolované. Bolo zrejme, že takto osamotené nebude môcť dlho vzdorovať americkému tlaku na atlantických spojencov. Robert Schuman i francúzska vláda sa tak nachádzali v neľahkej medzinárodno-politickej pozícii. Bola tu reálna hrozba, že Američania sa dohodnú priamo so západonemeckou vládou, čím Francúzsko by stratilo postavenie privilegovaného amerického partnera v Európe. Francúzska vláda bola nejednotná, ako ďalej postupovať v tejto otázke. Vtedy Robert Schuman, nachádzajúci sa na rokovaníach v New Yorku, poslal Renému Plevenovi, predsedovi vlády, správu, v ktorej ho žiadal, aby Francúzsko predložilo spojencom predbežný návrh európskeho významu. Jean Monnet prišiel k záveru, že Francúzsko musí hľadať odvážne rozhodnutie, ktoré by uspokojilo Američanov, ale na druhej strane by „zabránilo katastrofe“, za ktorú považoval znovu vyzbrojenie spolkového Nemecka. Obavy z možného vytvorenia novej nemeckej armády považovali Schuman i Monnet za vážne riziko v úspechu prebiehajúcich politických rokovaní o vytvorení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele. Obaja sa zhodovali v názore, že v tejto situácii je potrebné použiť politickú stratégiu tzv. útoku dopredu a navrhnúť niečo podobné, ako bol Schumanov návrh rodiacej sa európskej integrácie v hospodárskej oblasti. Tvoriaci sa základ budúcej európskej federácie mali v úmysle prehlbiť i vytvorením európskej vlády a európskej armády. Podstatou návrhu bolo vytvorenie európskeho vojenského spoločenstva, ktoré by v konečnom dôsledku urýchlilo európsku politickú integráciu. Týmto myšlienkam vychádzal v ústrety i nemecký spolkový kancelár Konrad Adenauer, ktorý už koncom roku 1949 vyhlásil, že ak Nemecko sa bude zúčastňovať európskej bezpečnosti, tak nie vo forme bývalého Wehrmachtu, ale určitého nemeckého vojenského kontingentu ako súčasť budúcej federálnej európskej armády. Toto pre francúzsku vládu nesporne vhodné nemecké stanovisko sa Robert Schuman i Jean Monnet rozhodli politicky využiť. Monnet podľa úspešného Schumanovho plánu o vytvorení ESUO navrhol plán vytvoriť **Európske obranné spoločenstvo** / Communauté européenne de défense – CED /. Francúzska vláda upresnila svoj návrh pred zasadaním atlantického spoločenstva, zvaného na 28. októbra 1950. Poverila Roberta Schumana informovať spojencov a Američanov o tomto pláne, zatiaľčo Jean Monnet získal pre plán Reného Plevena, predsedu francúzskej vlády, svojho dlhoročného spolupracovníka. Pleven prijal Monnetov návrh, dúfajúc, že získa čas na jeho upresnenie a uspokojí tak Američanov. Od tejto chvíle projekt dostal tiež názov **Plevenov plán**. René Pleven svoj plán na vytvorenie európskej armády formuloval na zasadaní francúzskeho parlamentu 24. októbra 1950. Plán vychádzal z metódy sektorovej integrácie Európy, o ktorej už prebiehali rokovania v ekonomickej oblasti, odvolávajúc sa na Schumanov plán vytvorenia Európskeho spoločenstva uhlia a ocele a verejnosťou už priaznivo prijatú myšlienku vytvorenia európskeho spoločenstva. Na spoločnú obranu Európy navrhol „vytvoriť európsku armádu, spojenú s politickými inštitúciami v Európe“. / Podľa

Gerbet, P.: c. d., s. 154 / Na jej čele by mal byť európsky minister Obrany, kontrolovaný Európskym zhromaždením. Súčasťou plánu bolo i vytvorenie spoločného európskeho vojenského rozpočtu.

Projekt vzniku Európskeho obranného spoločenstva a vytvorenia európskej armády vo všeobecnosti nebol prijatý s nadšením, a to ani vo francúzskom parlamente, hoci francúzska vláda, čoskoro po podpísaní zmluvy o vytvorení ESUO, do spoločného projektu európskej obrany pozvala Veľkú Britániu i ostatné slobodné a demokratické štáty európskeho kontinentu. Na politickej scéne vo Francúzsku najviac naklonení pre uvedený projekt boli poslanci Schumanovej MRP, ktorí ho považovali za pokračovanie európskej integračnej politiky Roberta Schumana. Poslanecká snemovňa však projekt podporila, vyjadrujúc tým i svoj úmysel nedovoliť uváranie novej nemeckej armády a jej veliteľských orgánov.

Bolo potrebné, aby myšlienky Plevenovho plánu, одобreného francúzskym parlamentom, podporili a akceptovali i ostatné vlády európskych atlantických spojencov Francúzska. Hoci predstaviteľia americkej administratívy vyjadrovali spokojnosť s tým, že Francúzsko v podstate prijalo princíp utvorenia a vyzbrojenia nemeckej spolkovej armády, ostatní európski spojenci s týmto plánom neboli príliš spokojní a vyjadrovali skeptické postoje. Rozhodujúce rokovania o Plevenovom pláne, vytvorení európskej armády a Európskeho obranného spoločenstva sa začali v Paríži dňa 15. februára 1951, na ktoré francúzska vláda a Schumanovo ministerstvo zahraničných vecí ako koordinujúci orgán pozvala predstaviteľov všetkých európskych signatárov Severoatlantickej zmluvy a tiež i Spolkovú republiku Nemecko. Na pozvanie odpovedali pozitívne len vlády Spolkovej republiky Nemecka, Talianska, Belgicka a Luxemburska. Veľká Británia, Dánsko, Nórsko, USA, Kanada a Holandsko mali až do 8. októbra 1950 na rokovaní len svojich pozorovateľov. Rozhovory sa však niesli v chladnom ovzduší. Boli poznačené skeptickosťou o možnosti vytvoriť európsku armádu a realizovať tak francúzsky projekt. Robert Schuman na zasadaniach vysvetlil francúzsky návrh a ubezpečoval atlantických spojencov, vrátane Američanov, že Francúzsko Plevenovým plánom v žiadnom prípade nesleduje úmysel oslabiť atlantickú obranu a že vytvorená európska armáda bude integrovaná do atlantickej koalície ako jej súčasť. Vysvetľoval, že európska armáda by bola daná pod velenie európskeho komisára pre Obranu, mala spoločný rozpočet, podliehala by Rade ministrov a Parlamentnému zhromaždeniu.

Komisia, vytvorená na posúdenie francúzskeho návrhu, pracovala viac ako jeden rok. Dôležitá okolnosť v rokovaní nastala vtedy, keď USA sa pridali k francúzskemu návrhu. Prezident Harry Truman i štátny tajomník Dean Acheson sa nazdávali, že francúzsky projekt je v tomto období jedinou prijateľnou formou účasti spolkového Nemecka na obrane západnej Európy a mohol by byť akceptovaný všetkými západoeurópskymi štátmi, členmi Atlantickej aliancie. V januári 1951 sa preto René Plevin stretol s prezidentom USA Trumanom. Americký prezident mu vyjadril priaznivý názor na vytváranie európskej armády. Vyslovil však i určité obavy o spolupráci vojakov rôznych európskych národov z dôvodu, že hovorili rôznymi jazykmi. Veliteľ vojsk NATO v Európe, generál Eisenhower, po podrobných diskusiách so Jeanom Monnetom uznal dôvody, ktoré viedli Francúzsko k myšlienke vytvorenia európskej armády. Po týchto stretnutiach Američania nepovažovali otázku znovu vyzbrojenia spolkového Nemecka za až takú naliehavú. Pre generála Eisenhowera európska armáda by vytvárala možnosť priaznivého politického vývoja západnej Európy smerom k upevňovaniu politickej jednoty i vplyvu USA. Tieto riešenia považoval za možné východisko z mnohých politických ťažkostí Európy, pretože USA vtedy vyvíjali úsilie v prospech európskeho zjednotenia. Podobne aj americký Kongres videl videl vo vytvorení európskej armády dôležitú etapu budovania novej Európy, vytvorenia európskej federácie a zachovanie vplyvu USA v Európe.

Vzhľadom na pozitívne stanovisko USA bol dňa 1. februára 1952 uverejnený návrh dohody o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva. K dispozícii malo mať integrované

vojenské jednotky pod spoločným velením, včítane pozemných a vzdušných síl, operujúcich výlučne európskom geografickom priestore. Európska armáda mala mať približne 40 menších národných divízií, oblečených do európskych uniforiem, pod velením Európskeho komisiariátu obrany. Pomerne dlhé diskusie o projekte Európskeho obranného spoločenstva boli zároveň i diskusiami o vytváraní európskej jednoty a postupnom budovaní európskych integračných štruktúr.

V dňoch 16. až 19. februára 1952 sa vo francúzskom Národnom zhromaždení uskutočnili na tému vzniku európskej armády dôležité diskusie. Poslanci odsúhlasili vládne vyhlásenia v tejto veci a formulovali presné podmienky o definitívnej ratifikácii zmluvy o Európskom obrannom spoločenstve. Z vojenského hľadiska malo ísť o vytvorenie čo najmenšieho počtu národných kontingentov, aby sa odstránilo nebezpečenstvo početnej nemeckej armády a aby sa jej neumožnilo získať dôležitý význam v budúcom obrannom spoločenstve. Pritom francúzsky kontingent pod spoločnou správou mal byť prinajmenšom rovnaký s ostatnými členmi spoločenstva, aj keď Francúzsko malo značnú časť svojich vojenských síl v Indočíne. Národné zhromaždenie žiadalo od francúzskej vlády, aby budúca európska armáda bola daná pod nadnárodnú politickú správu, predstavovenú zástupcami parlamentov členských krajín. Predpokladalo, že najvyšším vojenským veliteľom tejto armády bude vysoký francúzsky dôstojník. Množstvo podmienok, ktorými poslanci francúzskeho parlamentu podmieňovali svoj súhlas, viedlo ku stále väčšej diferenciacii názorov medzi francúzskymi politickými stranami na túto otázku.

Problematicku Európskeho obranného spoločenstva posudzovali i parlamenty ostatných západoeurópskych krajín. Poslanci západonemeckého Bundestagu diskutovali o tomto projekte v dňoch 7. a 8. februára 1952. Kancelár Adenauer a západonemecká vláda bránili návrh projektu, poukazujúc na potrebu zabezpečiť mier v Európe a vybudovať európsku federáciu štátov s rovnakými právami a povinnosťami. Ako napísal francúzsky historik Ch. Lequesne, Adenauer ako pragmatický politik pochopil, že účasť Spolkovej republiky v tvoriacom sa spoločenstve Európy je prostriedkom, ako rýchle opäť získať rovnosť v právach /Gleichberechtigung/, ktoré Nemecko stratilo vo vojne. /Lequesne, Christian : La République fédérale et la Communauté Européenne, in : Ménudier, Henri e.a. : c. d., s. 83 / O navrhovanom projekte kancelár Adenauer v tomto období povedal : „Na Európskom obrannom spoločenstve je veľkolepé, že prekonáva zastaralý systém národných armád, že prináša skutočné vojenské splynutie a naviac nadnárodnú autoritu. Je to úplne nová a pre európske dejiny, plné vojen, priamo spásonosná myšlienka“. / cit. Podľa Wahl.J. : c. d., s. 66 / Zároveň však, spolu s tým, ako sa vláda spolkovej republiky hlásila k princípom demokracie a spravodlivosti, žiadala spojencov o skončenie okupačného režimu v západnom Nemecku a obnovenie nemeckej suverenity. Požiadavku obnovenia nemeckej suverenity Adenauer vzťahoval i na územie Sárska, ktoré bolo doposiaľ pod správou okupačných síl. Žiadal rovnaké postavenie /Gleichberechtigung/ západného Nemecka v spoločenstve demokratických štátov západnej Európy. Západonemecký Bundestag podporoval postup kancelára i spolkovej vlády v otázke vytvorenia Európskeho obranného spoločenstva. Podobne stanoviská zaujali i parlamenty ostatných krajín západnej Európy, hoci rozpravy boli často búrlivé a reakcie politikov rozporné. Nakoniec všade boli prijaté súhlasné stanoviská.

Plevenov plán vzniku Európskeho obranného spoločenstva a vytvorenia európskej armády definitívne posúdila konferencia ministrov zahraničných vecí krajín Atlantického spoločenstva, ktorá sa zišla v dňoch 20. až 25. februára 1952 v Lisabone. Francúzsku vládu na lisabonských rokovaníach zastupoval Robert Schuman, ako úradujúci minister zahraničných vecí. Konferencia prijala Plevenov plán. Na žiadosť francúzskej delegácie prijala zásadu, podľa ktorej ani jeden vojak spolkovej nemeckej armády nemôže byť mobilizovaný do novej európskej armády skôr, než všetky účastnícke štáty podpíšu a ratifikujú zmluvu o Európskom

obrannom spoločenstve. Ministri zahraničných vecí členských krajín zároveň rozhodli, že zmluva bude uzavretá na dobu 50 rokov a príslušníci európskej armády nebudú pôsobiť mimo územia Európy. Ako už bolo uvedené, Adenauer ako výsledok svojej ústretovosti dosiahol, že dňa 26. mája 1952 predstavitelia bývalých víťazných štátov - Robert Schuman, Dean Acheson a Anthony Eden, spolu s kancelárom Adenauerom podpísali v Bonne Zmluvu o vzťahoch medzi Spolkovou republikou Nemecko a tromi mocnosťami, ktorú kancelár pre jej význam nazval **Zmluvou o Nemecku**. Vo francúzskej historiografii sa na pomenovanie tejto zmluvy používa tiež názov Zmluvné dohody. Dôsledkom zmluvy bolo, že umožnila spolkovému Nemecku pridať sa k tvoriacemu sa Európskemu obrannému spoločenstvu. Po akceptovaní týchto okolností nakoniec zmluva o Európskom obrannom spoločenstve bola podpísaná v Paríži dňa 27. mája 1952, za účasti Roberta Schumana. Bola v nej podrobne stanovená koordinácia Európskeho obranného spoločenstva s NATO a podpísané i trojstranné vyhlásenie medzi USA, Veľkou Britániou a Francúzskom o vzájomnej súčinnosti v prípade ohrozenia ich vlastnej bezpečnosti.

Zmluvná dohoda, podpísaná v Bonne, i dohoda o vstupe Spolkovej republiky Nemecko do Európskeho obranného spoločenstva mali pre ďalšie riešenie otázky nemeckej jednoty dôležitosť a zásadný význam. Príslušeli významne k tomu, že sa postupne končil okupačný režim v západnej časti Nemecka. Zvýšila sa politická prestíž vlády kancelára Adenauera. Spolková republika sa postupne stávala suverénnou medzinárodnou politickou silou, čo jej umožňovalo postupne si vytvárať zahraničnopolitické vzťahy podľa zásad OSN a Rady Európy. Jedným z najvýznamnejších dôsledkov vtedajšej zahraničnej politiky kancelára Konrada Adenauera bolo, že spolu so spojencami bola prijatá zásadná politická stratégia i v otázke budúceho zjednotenia Nemecka : nie cestou nového vojenského konfliktu, ale cestou mierového zjednotenia. To bola stratégia, ktorú ako jedinu možnú vyzdvihoval i Robert Schuman a pomáhal ju realizovať nielen európskym integračným procesom, ale i postupným zapájaním spolkového Nemecka do tvoriacich sa európskych štruktúr.

Posledným krokom k definitívnemu prijatiu dohody o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva bolo ratifikovanie zmluvy, podpísanej v Paríži dňa 27. mája 1952, národnými parlamentami a senátmi jednotlivých členských štátov. Ratifikácie zmluvy sa očakávali na jar 1953. Schuman si vtedy uvedomoval, že rozprava o ratifikácii zmlúv v parlamentoch a senátoch účastníckych krajín nebude ľahká, zvlášť vo francúzskom Národnom zhromaždení. Vo svojom prejave v Štrasburgu na zhromaždení v Rade Európy dňa 24. novembra 1951 upozorňoval, že je potrebné, aby európskej vojenskej integrácii predchádzala politická integrácia západnej Európy i spolkového Nemecka, pretože opätovné vyzbrojenie Spolkovej republiky musí byť zároveň i európskou záležitosťou. Vyslovoval sa proti jednoduchému začleneniu spolkovej armády do NATO, bez zriadenia nadnárodnej európskej inštitúcie, ktorá by vykonávala určitý dohľad nad vznikajúcou európskou armádou, i nad opätovným vyzbrojovaním spolkového Nemecka. Za takúto novú politickú autoritu Schuman považoval vytvorenie Európskeho politického spoločenstva ako nadnárodného európskeho orgánu.

Snahy o vytvorenie Európskeho politického spoločenstva

Logickým dôsledkom rokovaní politických predstaviteľov európskej Šestky o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva boli aj diskusie o ďalšom európskom projekte : o Európskom politickom spoločenstve. Už vo svojej Deklarácii 9. mája 1950 Robert Schuman predvídal, že proces sektorovej ekonomickej integrácie vyvolá potrebu európskej politickej integrácie. Dňa 25. septembra 1951 vyhlásil : „ Francúzsko vo vhodnej chvíli navrhne vytvorenie európskej politickej organizácie, ktorá bude mať nadnárodnú autoritu, aby formovala spoločnú zahraničnú politiku.“ / Podľa Gerbet. P.: c. d., s. 162 / Jean Monnet, vtedy už vo funkcii predsedu Vysokého úradu ESUO, potvrdil dňa 13. augusta 1952, že Európa sa nebude obmedzovať len na spoluprácu s v produkciu uhlia a ocele, ale bude

smerovať k vytvoreniu takej inštitúcie Spoločenstva, ktorá bude náčrtom federálneho štátu so skutočnou politickou autoritou. / Gerbet, P.: c. d., s. 162-163 / Podobný názor mal vtedy i nemecký kancelár Konrad Adenauer, vodca talianskych kresťanských demokratov a predseda talianskej vlády Alcide De Gasperi. V prospech vytvorenia európskej politickej authority pôsobilo i politické hnutie v krajinách západnej Európy, ktorého aktivity viedli k vzniku Rady Európy. Od vzniku Schumanovho plánu stúpenci európskeho politického hnutia neustále prejavovali svoje aktivity najmä v diskusiách o otázkach pôsobenia nadnárodného princípu, prvýkrát uplatneného v Schumanovej Deklarácii a vo vytvorení ESUO. Vo všeobecnosti sa predpokladalo, že práve Rada Európy by mohla byť inštitúciou, ktorá by mohla svojou činnosťou viesť k vytvoreniu európskej nadnárodnej politickej authority. Jeden z posledných pokusov, ako to dosiahnuť, bol urobený v septembri 1950, keď z iniciatívy Andrého Voisina a Henryho Frenaya vznikla tzv. Európska rada bdelosti / Conseil européen de vigilance /, ktorá si dala za cieľ vytvoriť z poslancov Poradné zhromaždenie. Rada zvolala v novembri 1950 ustanovujúce európske zhromaždenie, ktoré malo byť poverené vypracovaním návrhu federálnej zmluvy. Výzvu podpísali početní signatári, medzi nimi i politici Jacques Chaban-Delmas a Michel Debré. Aj generál de Gaulle sa vtedy kriticky vyjadroval k nedostatočným právomociam Rady Európy. Dňa 17. augusta 1950 vyhlásil, že je potrebné, aby Európa mala také inštitúcie, ktoré budú volené priamo občanmi, a ich kompetencie by mali siahť do oblasti ekonomiky, obrany a mali by mať časť suverenity, delegovanú účastníckymi štátmi. / Podľa Gerbet, P.: c. d., s. 164 / Všetky očakávania, že Rada Európy sa raz pretransformuje na európsku politickú autoritu, sa nenaplnili. Bolo preto nevyhnutné hľadať iné cesty k jednote európskych politických síl.

Ústrednou postavou týchto snažení bol i Robert Schuman. Vo svojich vystúpeniach v Národnom zhromaždení neustále sa vyslovoval za vytvorenie tejto novej nadnárodnej politickej authority. Vedel, že bude potrebné prekonať predovšetkým psychologické bariéry vo vzťahu k Nemecku. Viedol francúzske ministerstvo zahraničných vecí a aktívne pôsobil v Európskom hnutí, na čele ktorého bol vtedy belgický politik Paul-Henri Spaak. Bol vytvorený tzv. Študijný výbor, aby sa pokúsil vypracovať projekt nového európskeho politického spoločenstva. Talianski stúpenci európskeho federalizmu Altiero Spinelli a predseda talianskej vlády Alcide De Gasperi navrhli spojiť európsku obrannú integráciu s integráciou politickou a vytvoriť tak novú európsku politickú autoritu. Na stretnutí šiestich ministrov krajín ESUO dňa 10. septembra 1952, za účasti Roberta Schumana, bol prijatý návrh utvoriť Spoločné zhromaždenie. Jeho predsedom sa stal Paul-Henri Spaak. Zhromaždenie malo po troch členov z Nemecka, Francúzska a Talianska a dostalo pomenovanie Zhromaždenie ad hoc. Vymenovalo pracovnú skupinu na vypracovanie projektu. Na čele skupiny bol nemecký politik Heinrich von Brentano. Jedným z jej členov bol Francúz Pierre-Henri Teitgen, dlhoročný Schumanov spolupracovník a priateľ z francúzskeho kresťansko-demokratického hnutia MRP. Na prelome rokov 1952-1953 skupina vypracovala návrh Európskeho politického spoločenstva a od marca 1953 sa mal návrh prejednávať v Spoločnom zhromaždení a vo vládach členských štátov. Projekt Európskeho politického spoločenstva bol dňa 10. marca 1953 jednomyselne prijatý. Predpokladalo sa, že Spoločenstvo bude mať tieto inštitúcie:

- 1. Parlament, zložený z dvoch komôr: Snemovne ľudu, volenej všeobecným hlasovaním, a Senátu, zloženého zo zástupcov národných parlamentov.*
- 2. Európsku výkonnú radu, ktorej predseda by bol zvolený Európskym senátom a potom by sám nominoval ďalších členov Rady.*
- 3. Radu národných ministrov, ktorej úlohou by bolo zosúladiť činnosť Európskej výkonnej rady s vládami európskych štátov.*

4. *Súdny dvor Spoločenstva, ktorý by urovnával a riešil sporné otázky a vyslovoval by sa k platnosti rozhodnutí Rady.*

5. *Ekonomickú a sociálnu konzultatívnu radu, ktorá by dávala stanoviská Parlamentu a Výkonnej rade.* / Podľa Gerbet, P.: c. d., s. 166 /

Dňa 9. mája 1953 štrasburské zhrmaždenie prijalo návrh zmluvy založenia Európskeho politického spoločenstva. Za vytvorenie spoločenstva hlasovali všetci kresťansko-demokratickí poslanci. Nemeckí sociálni demokrati a väčšina francúzskych socialistov sa odmietli zúčastniť na spolupráci pri vypracovaní návrhu novej európskej ústavy. Predseda výboru, povereného vypracovaním ústavy, Heinrich von Brentano, hodnotil návrh novej ústavy takto: „Má slúžiť mieru, má slúžiť blahobytu našich národov. A konečne má byť, ako všetci dúfame, začiatkom novej epochy na našom kontinente, kde bude platiť právo, a nie sila. Epochy, v ktorej skutočná starostlivosť o spoločenstvo vystrieda nacionalistické zmýšľanie, zvrátené predpojatými predstavami o suverenite. Epochy, ktorá zabezpečí, že v rámci slobodných demokratických národov bude nakoniec existovať len mierový vývoj k spoločnému cieľu.“ /Podľa Wahl, J.: c. d., s. 77 / Pretože vtedy, tak ako i dnes, sa ústava chápala skôr v spojení s jednotlivými štátmi, štrasburský výbor používal viac termín projekt, návrh či politický štatút. Návrh nebol výlučne federalistický, ale umožňoval budovanie Európy postupným spôsobom – krok za krokom, ako to predvídal Robert Schuman. Dôležitou kompetenčnou otázkou bolo, že predložený návrh vychádzal zo skúseností už existujúcej Montánnej únie, ktorá spolu s Európskym obranným spoločenstvom mala byť zastrešená Európskym politickým spoločenstvom, aby nový nadnárodný útvar bol schopný uskutočňovať spoločnú finančnú, zahraničnú i vnútornú /sociálnu/ politiku, včítane politiky regionálnej.

Proces vytvárania Európskeho politického spoločenstva bol dielom početných stúpcov vytvorenia európskej federácie, najmä Európskej únie federalistov a Socialistického hnutia pre Spojené štáty európske. Štrasburský návrh mal veľký ohlas v celej západnej Európe. Napríklad západonemecké noviny *Reinischer Merkur* vtedy napísali, že európske dielo Roberta Schumana je v princípe neodvolateľne založené. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 76 / Stúpenci európskeho zjednotenia predpokladali, že európske politické spoločenstvo vznikne zo šiestich krajín, členov ESUO. Celý úspech však závisel i na tom, či parlamenty západoeurópskych krajín, ktoré podpísali dohodu o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva, túto dohodu aj ratifikujú. Druhý kongres Európskeho hnutia, ktorý sa uskutočnil v Haagu v dňoch 8. – 10. októbra 1953, sa preto konal v atmosfére nadšenia a presvedčenia o úspešnom vytvorení Európskeho politického spoločenstva. Vyslovil sa za realizovanie zmluvy o Európskom obrannom spoločenstve a za vytvorenie Európskeho politického spoločenstva. Potvrdil potrebu vzniku európskeho dvojkomorového parlamentu a nezávislej Výkonnej európskej rady. Žiadal vytvorenie európskeho Spoločného trhu, koordináciu rozpočtovej, monetárnej a finančnej politiky, progresívnu európsku ekonomickú integráciu, spoločné investovanie, plnú zamestnanosť, predovšetkým v regionálnej politike.

Robert Schuman zohrával dôležitú úlohu v európskom zjednocovacom procese. Denník *Schwäbische Rundschau* vtedy napísal, že „keby /Schumanova/ viera bola otrasená, bola by to katastrofa pre Európu.“ / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 63 / Schumanovou oporou i politickým partnerom v európskom integračnom procese i vo vytvorení Európskeho politického spoločenstva bol kancelár Konrad Adenauer. Vo svojom prejave dňa 10. decembra 1951 v Štrasburgu, v ktorom hovoril o pláne vytvorenia Európskeho obranného spoločenstva, zdôraznil, že „vyvstala nutnosť – ako to trefne vyjadril pán minister zahraničia Schuman – vytvoriť politický orgán, ktorý by v rámci Európskeho obranného spoločenstva rozhodoval o politických otázkach. Politické rozhodovania vznikajú v súvislosti s európskym rozpočtom, ktorý bude nutný z hľadiska európskych finančných nákladov na obranu. Vzniká tu problém

európskej kontroly finančnej politiky Spoločenstva. Všetky tieto otázky sa spájajú vo chvíli, keď tiež Rada Európy začína uvažovať o konkrétnych návrhoch ohľadne svojej politickej organizácie.“ / Podľa Wahl. J.: c. d., s. 64 / Adenauer vo svojom prejave vychádzal zo Schumanovej myšlienky, že čo najširšia účasť všetkých európskych krajín v stabilnej politickej organizácii Európy musí byť najvyšším cieľom a obe spoločenstva sa tak budú spájať zvlášť intenzívnym spôsobom, pretože predstavitelia západoeurópskych štátov sú už pripravení preniesť časť svojej suverenity na novovznikajúce spoločenstvá v súlade so základnou myšlienkou Schumanovho plánu a plánu Európskeho obranného spoločenstva. Ako poznamenal francúzsky historik Henri Ménudier, Adenauer už vtedy, na rozdiel od nemeckých sociálnych demokratov, pochopil, že rozdelenie Európy a Nemecka má dlhodobejší a hlboký charakter, preto zastával odmietavé stanovisko k „hojdačkovej“ politike neutralizácie medzi Východom a Západom. Pochopil, že je potrebné získať dôveru Spojencov a prijať nové formy medzinárodnej spolupráce, aby spolkové Nemecko nadobudlo rovnaké práva, ako iné štáty a mohlo si zachovať demokratické slobody. / Ménudier, H.: Les lignes de force de la politique extérieure allemande, in. Ménudier, H. e.a.: c. d., s. 27 /

Žiaľ, na jar roku 1953 sa udiali vo svetovej politike udalosti, ktoré poznamenali a ovplyvnili tieto európske prointegračné procesy. Dňa 5. marca 1953 zomrel sovietsky vodca Stalin. Vojna na Kórei sa stabilizovala a črtala sa možnosť podpísania mierovej dohody. Medzinárodné napätie sa začalo postupne uvoľňovať i na európskom kontinente. Znovuvyzbrojenie Nemecka sa v očiach francúzskej verejnosti už nezdalo také dôležité. Oficiálne postoje Francúzska však najviac ovplyvnila zmena vlády, ktorá sa udiala v januári 1953 : dňa 9. januára 1953 Roberta Schumana vo funkcii ministra zahraničných vecí nahradil Georges Bidault. Gaullisti významne zvýšili svoj vplyv na francúzsku politiku. Hoci Georges Bidault bol tiež nominovaný MRP, politickým hnutím, ktoré podporovalo Roberta Schumana, vo vzťahu k Európskemu obrannému spoločenstvu zastával rezervovanejšie stanovisko a bol už menej « európsky » než Robert Schuman. Bidault sa snažil robiť politiku, ktorou by sa Francúzsko opäť stalo veľkou mocnosťou. Dával najavo svoje obavy, aby sa veľkosť Francúzska „nerozpustila“ v európskom spoločenstve. Po jeho príchode na Quai d'Orsay politickú prioritu vo francúzskych zahraničnopolitických vzťahoch dostával iný smer: posilniť medzinárodné postavenie Francúzska, na rozdiel od Schumana, ktorý prioritu svojej zahraničnej politiky videl v úsilí zapojiť krajinu do vytvárania európskej integrácie. Spolu s gaullistami vyslovil nespokojnosť s podpísanou zmluvou o Európskom obrannom spoločenstve. Proti ratifikácii zmluvy sa tak začali vo Francúzsku aktivizovať významné politické sily, zastúpené vo vláde.

Generál Eisenhower, ktorý sa v januári 1953 stal americkým prezidentom, a štátny tajomník USA John Foster Dulles i na základe úzkych kontaktov so Jeanom Monnetom podporovali vznik Európskeho obranného spoločenstva, pretože v ňom videli prostriedok a cestu k zjednoteniu západnej Európy. Západonemecký parlament za asistencie spolkového kancelára Konrada Adenauera na jar 1953 ratifikoval Parížsku zmluvu o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva, podobne i parlamenty a senáty ostatných západoeurópskych účastníckych krajín. Oficiálny postoj Francúzska sa však po odchode Roberta Schumana z kresla ministra zahraničných vecí začal vyvíjať nepriaznivo pre ratifikáciu zmluvy o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva a tým i Európskeho politického spoločenstva. Generál de Gaulle svoje odmietavé stanovisko k zmluve dával otvorene najavo a prezentoval ho i na tlačovej konferencii v Paríži dňa 5. júna 1952, keď vyhlásil, že táto „zmiešanina“ s porazeným Nemeckom a Talianskom odoberie Francúzsku jeho vojakov, zbrane, financie do akejsi zmesy bez vlastí. /Podľa Gerbet, P.: c. d., s. 170 / Proti ratifikácii Parížskej zmluvy sa vo Francúzsku začali ostré útoky. Ohrozenie ratifikácie zmluvy znemožňovalo i projekt vytvorenia zmluvy o politickom spoločenstve. Jej projekt slávnostne vyhlásil dňa 9. marca 1953 predseda Zhromaždenia ad hoc Paul-Henri Spaak

a rozhodne ho bránili Konrad Adenauer i Alcide De Gasperi. Na francúzskej politickej scéne už chýbal rozhodný hlas Roberta Schumana a jeho zásadné politické postoje. Vláda Reného Mayera súhlas s ratifikáciou zmluvy podmienila politickou autonómiou Sárska a jeho pripojením ku francúzskej ekonomike. Bonn s tým nemohol súhlasiť. Pretože po francúzskej vojenskej porážke v Indočíne a rokovaníach v Ženeve bola vo Francúzsku dňa 18. júna 1954 utvorená nová vláda, ktorú viedol Pierre Mendès-France, nebol v nej už Robert Schuman, ani stúpenci hnutia MRP a európskej jednoty. Dva dni po zmene vlády vo Francúzsku, 20. júna 1954, keď sa vlády ujal radikálny socialista Mendès-France, kancelár Adenauer vo svojom prejave v Dusseldorfe otvorene vyjadril obavy, že v nepochopiteľnom váhaní a zdržovaní procesu zjednotenia Európy vidí veľké nebezpečenstvo nielen pre Nemcov, ale i pre celý slobodný svet. „Všetci, včítane francúzskych kruhov, ktoré odmietajú zmluvu o Európskom obrannom spoločenstve, sú jednotní v názore, že obrana Európy pred sovietskym Ruskom je bez Nemecka nemožná“. / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 64 /

Predseda francúzskej vlády Pierre Mendès-France a vláda sa k ratifikácii Parížskej zmluvy o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva postavili odmietavo. Ratifikácia zmluvy sa začala 29. augusta 1954 a celý proces bol len formálny. O deň neskôr Národné zhromaždenie zmluvu odmietlo ratifikovať. René Pleven, Robert Schuman a stúpenci európskej integrácie utrpeli porážku. Schuman bol hlboko sklamaný takýmto vývojom, obávajúc sa, aby tento neúspech nepriniesol európskemu zjednoteniu ďalšie straty. Ako poslanec požiadal v parlamente o vysvetlenie francúzskej zahraničnej politiky. René Lejeune spomínal, ako mu Robert Schuman v roku 1954, deň po odmietnutí projektu Európskeho obranného spoločenstva povedal: „Budovanie Európy napriek všetkým prekážkam, ktoré sa mu stavajú do cesty, má budúcnosť“. / Lejeune, R.: c. d., s. 151 /

Sklamaný bol i spolkový kancelár Konrad Adenauer, popri Schumanovi významný architekt spoločnej Európy, ktorý dokonca krátky čas uvažoval o svojej politickej rezignácii. Denníku Times poskytol rozhovor, v ktorom povedal: „Dobrá vôľa, ktorú Nemecko od konca vojny preukazovalo, rovnako aj pranie, aby sme my i Francúzi bratsky a priateľsky kráčali vpred, boli sklamané. Čo teraz povedia Nemci? Povedia asi toto: Stresseman rokoval s Briandom, Brüning rokoval s Daladierom, Adenauer so Schumanom. A všetko toto bolo nanič. Musíme sa teraz domnievať, že Francúzi si neprajú porozumenie medzi našimi krajinami? Myslíte na mladšiu generáciu Nemcov! Myslím, že môžem čestne vyhlásiť, že sme nahradili starý koncept obmedzeného nacionalizmu európskou ideou. Ak postoj Francúzska túto ideu teraz zničí, nebude to znamenať návrat vypätého nacionalizmu do Nemecka?“ / Podľa Wahl, J.: c. d., s. 68 / Povedané slovami Roberta Schumana, Európske obranné spoločenstvo a Európske politické spoločenstvo predstavovali v celej európskej stavbe záverečný kameň. Heinrich von Brentano, minister zahraničných vecí vo vláde Konrada Adenauera, neskôr povedal: „Nebola to vina Roberta Schumana, že sa nepodarilo realizovať všetky zámery, ktoré sme navrhli. Budovanie Európy je obrovská úloha a v tomto diele musíme pokračovať v Schumanovom duchu. Práve on raz povedal: jednotná Európa je ako dielo murára, ktorý dáva kameň ku kameni, až je dom postavený. Náš sen by sa nikdy nestal skutočnosťou, keby sme sa rovno pokusili založiť Spojené štáty európske.“ / Cit. podľa Wahl, J.: c. d., s. 69 / Ako poznamenal francúzsky historik Christian Lequesne, odmietnutie Európskeho obranného spoločenstva francúzskou vládou bolo v spolkovom Nemecku chápané ako antinemecké a antieurópske gesto. / Lequesne, Ch.: La République fédérale et la Communauté européenne, in: Ménudier, H. e.a., s. 85 /

Po tomto neúspechu sa USA a Veľká Británia začali rokovať o prijatí Spolkovej republiky Nemecko do Severoatlantickej aliancie. V plebiscite, konanom 23. októbra 1954, obyvatelia Sárska sa rozhodli pre opätovné pripojenie sa k Nemecku. Francúzska politika utrpela ďalší neúspech.

Keďže projekt Európskeho obranného spoločenstva a následne i politického spoločenstva sa zrútil, zdalo sa, že viacročné úsilie stúpcov európskej integrácie, medzi nimi i Roberta Schumana, bolo zbytočné. Zdalo sa, že myšlienka vytvorenia európskej jednoty je stratená a že dielo, ktorému Robert Schuman venoval všetky svoje sily, sa nerealizuje. Našťastie, ďalší vývoj ukázal, že základy európskej integrácie, položené Schumanom, Adenauerom a De Gasperim, sú pevné a proces je nezvratiteľný.

osud. Politiku Francúzska vo vzťahu k národom kolónií chápal ako kultúrnu misiu s cieľom priviesť ich k politickej nezávislosti a vlastnej štátnosti.. Svoje politické postoje verejne demonštroval vo vzťahu k problému nezávislosti Tunisu. Keď francúzska vláda na návrh Georgesu Bidaulta rozhodla sa v júni 1950 odvolať pôvodného rezidenta v Tunise generála Jeana de Hauteclocquea a vymenovať nového vládneho splnomocnenca, Robert Schuman v prejave, ktorý predniesol v Thionville v prítomnosti dezinovaného rezidenta v Tunise Louisa Périlliera, uporoznil na úlohu Francúzska k obyvateľom tejto kolónie v zmysle preambuly francúzskej Ústavy. Ako minister zahraničných vecí povedal, že „úlohou a poslaním Louisa Périlliera je priviesť Tunis k nezávislosti.“ / Podľa Ageron, Charles-Robert: *La décolonisation française*, Paris, Armand Colin Éditions, 1991, s. 97 / Takýmto postojom Schuman vyvolal vo Francúzsku senzáciu. Radikál René Mayer, ale i Georges Bidault kritizovali Schumanov výrok. Táto verejná kritika z pozícií obhajoby koloniálnej politiky donútila Schumana, aby slová rozpačito vysvetľoval a opravul svoje stanovisko tvrdením, že mal na mysli iba vnútornú nezávislosť Tunisu. Nový francúzsky rezident v tuniskom rozhlase prečítal text, ktorý bol už diplomatickejší. Bola v ňom len „progresívna inštitucionálna úprava k autonómii, odpovedajúcej duchu dohôd.“ / Ageron, Ch.-R.: c.d., s. 97 / Ako napísala francúzska historička Anne Dulphy, Schuman poskytnutie nezávislosti francúzskym kolóniám považoval za kľúčový cieľ pre všetky koloniálne územia, združené vo Francúzskej únii. / Dulphy, A.: c. d., s. 45 / K neúspechom a zanedbávaniu kultúrneho a spoločenského rozvoja národov kolónií Schuman napísal: „Až príliš neskoro sme si uvedomili tento aspekt problému. Boli sme zaujatí výlučne prípravou prevodu politických a administratívnych funkcií a nedostatočne sme pochopili potreby a túžby kultúrneho obohacovania.“ / Schuman, R.: *Pre Európu*, s. 52 / Francúzsko podľa Schumana uprednostnilo technický pokrok, ale zanedbalo nevyhnutnú rovnováhu medzi technickým rozvojom a rozvojom morálky ako podmienky skutočného pokroku.

I v oblasti koloniálnej politiky Schuman spájal kresťanstvo so šírením demokracie a pokroku v koloniálnych územiach. Podľa neho ak na sfornovanie demokracie vôbec bolo potrebné obdobie tisíc rokov kresťanstva, v Afrike bolo potrebné preskočiť vývojové etapy. „Nielenže sme dali do rúk negramotnému obyvateľstvu volebný lístok, a to je ešte horšie, zverili sme moc ľuďom, ktorí sa to nikdy neučili a ktorí budú bez obavy vystavení všetkým pokušeniam tyranstva a bezprávia. Chceli sme spomaliť tempo, nastoliť kontrolu; boli to krehké opatrenia, často motivované nacionalizmom.“ / Schuman, R.: *Pre Európu*, s. 52 / Schuman, ako minister zahraničných vecí bol neskôr spoluobviňovaný zo zodpovednosti za porážku francúzskeho kolonializmu vo Vietname. Pre národy francúzskych kolónií mal však porozumenie a prejavoval im svoje sympatie. Keď ho, ako ministra financií, navštívil neskorší vietnamský prezident Ho-Či-Min, na adresu Schumana povzdychom poznamenal: „Keby všetci Francúzi mali pre nás takéto pochopenie !“ V roku 1954, po skúsenostiach s bojom Vietnamu za národnú nezávislosť, Schuman reálne hodnotil budúce možnosti koloniálnej politiky a svojmu priateľovi Renému Lejeunovi povedal: „Koloniálny systém nemá nijakú budúcnosť. Francúzsko musí pripraviť na nezávislosť ľudí, ktorých má na starosti. Čím skôr to príde, tým ľahšie to Francúzsko znesie. Ak bude brzdiť tento vývoj, riskuje, že to zaplatí vysokou cenou krvi a slz.“ / Podľa Lejeune, R.: c. d., s. 151 / Jeho myšlienky boli vtedy nielen veľmi aktuálne, ale i pravdivé: prichádzalo nové poučenie – Alžírsko.

Prílohy dokumentov

1. Deklarácia 9. mája 1950

Svetový mier by nemohol byť zachovaný bez tvorivého úsilia, ktoré je úmerné nebezpečeniam ohrozujúcim tento mier.

Prínos, ktorým môže organizovaná a živá Európa prispieť k civilizácii, je nevyhnutný na udržanie mierových vzťahov. Francúzsko, ktoré je viac ako dvadsať rokov bojovníkom za zjednotenie Európy, sleduje základný cieľ: slúžiť mieru. Európa nebola vytvorená, aby sme zažili vojnu.

Európa sa nevytvorí naraz, ani ako jednoliata stavba: buduje sa konkrétnymi činmi, vytvárajúc najskôr skutočnú solidaritu. Zhromaždenie národov Európy vyžaduje, aby sa skoncovalo so stáročným nepriateľstvom medzi Francúzskom a Nemeckom: čokoľvek sa podnikne, musí sa to dotýkať v prvom rade Francúzska a Nemecka.

Za týmto cieľom navrhuje francúzska vláda zamerať úsilie hoci na obmedzený, ale rozhodujúci cieľ:

Francúzsko navrhuje podriadiť celú francúzsko-nemeckú výrobu uhlia a ocele spoločnému Vysokému úradu, organizácii s otvorenou možnosťou účasti iných európskych krajín. Spoločná výroba uhlia a ocele okamžite zabezpečí nastolenie spoločných základov ekonomického rozvoja, prvú etapu európskej federácie a zmení tak osud regiónov, ktoré sa dlhé roky venovali len výrobe vojenských zbraní a boli jej ustavičnou obeťou.

Solidarita vo výrobe, ktorá sa takto nadviaže, dokáže, že akákoľvek vojna medzi Francúzskom a Nemeckom sa stane nielen nemysliteľná, ale i nemožná. Vytvorením takto silnej výrobnej jednotky, otvorenej všetkým krajinám, ktoré budú chcieť mať v nej účasť, a schopnej poskytnúť za rovnakých podmienok každej krajine, ktorú bude zahŕňať, základné prvky priemyselnej výroby, sa položia reálne základy ekonomického zjednotenia.

Takáto výroba bude ponúknutá celému svetu, bez rozdielu a bez diskriminácie, aby sa tak zvýšila životná úroveň a napredovanie mierového diela. Európa bude môcť takto získanými prostriedkami sledovať uskutočnenie jednej z jej základných úloh: rozvoj afrického kontinentu.

Takto dôjde jednoducho a rýchlo k splynutiu záujmov, ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie ekonomického spoločenstva a položia sa základy širšieho a hlbšieho spoločenstva medzi krajinami, ktoré boli dlho rozdeľované krvavými konfliktmi.

Zavedením spoločnej základnej výroby sa vytvorí nová inštitúcia - Vysoký úrad, ktorého rozhodnutia spoja Francúzsko, Nemecko a tiež krajiny, ktoré sa k nim pripoja. Tento návrh bude prvým konkrétnym základom európskej federácie, nevyhnutnej na udržanie mieru.

Aby sa mohlo pokračovať v uskutočňovaní vytýčených cieľov, francúzska vláda je pripravená začať rokovania na nasledujúcich základoch:

Pridelenou úlohou Vysokého úradu bude zabezpečiť v čo najkratšom čase: modernizáciu výroby a zlepšenie jej kvality, za rovnakých podmienok zabezpečiť dodávky uhlia a ocele na francúzsky a nemecký trh, ako i na trhy členských krajín, rozvíjať spoločný export do iných krajín a egalizovať zlepšenie životných podmienok pracovnej sily v týchto priemyselných odvetviach.

Na dosiahnutie týchto cieľov treba vzhľadom na rozdielne podmienky, v ktorých sa v súčasnosti nachádza výroba väčšiny členských krajín, dočasne prijať určité opatrenia, ktoré by zahŕňali plán výroby a investícií, zaviesť mechanizmus na vyrovnanie cien a vytvoriť fondy na podporu konverzie, ktorá by uľahčila racionalizáciu výroby. Vzájomná výmena uhlia a ocele medzi členskými krajinami bude okamžite zbavená ciel a nebude zaťažovaná rozličnými dopravnými tarifami. Postupne sa vytvoria podmienky, ktoré spontánne zabezpečia najracionálnejšie rozdelenie výroby s najvyššou úrovňou produktivity.

Na rozdiel od medzinárodného kartelu, ktorý smeruje k prerozdeleniu ak využívaniu národných trhov obmedzujúcimi opatreniami a k udržaniu vysokého zisku, naša navrhovaná organizácia nám zabezpečí fúziu trhu a rozvoj výroby.

Takto definované základné princípy a záruky budú obsiahnuté v zmluve, ktorú podpíšu a ratifikujú jednotlivé štáty. Rokovania potrebné na spresnenie rozsahu aplikácie zmluvy budú pokračovať za prítomnosti arbitra ustanoveného na základe spoločnej dohody; tento bude poverený dohľadom na to, aby dosiahnuté zmluvy boli v súlade s uvedenými princípmi a v prípade nezmieriteľného rozporu rozhodne o tom, aké riešenie bude prijaté. Spoločný Vysoký úrad, poverený riadením tohto režimu, budú tvoriť nezávislé osoby a budú ich menovať jednotlivé vlády podľa princípu rovného zastúpenia; predseda bude zvolený spoločnou dohodou jednotlivých vlád.

Primerané pravidlá budú poskytovať možnosť odvolania sa proti rozhodnutiam Vysokého úradu. Zástupca Organizácie spojených národov bude akreditovaný pri Vysokom úrade a bude poverený dvakrát ročne podávať verejnú správu Spojeným národom, ako táto nová organizácia pracuje, najmä v oblasti zachovávanía mierových cieľov.

Inštitúcia Vysokého úradu nebude v žiadnom prípade rozhodovať o majetku podnikov. Pri výkone svojej funkcie bude spoločný Vysoký úrad brať do úvahy právomoci, prepožičané Medzinárodnému úradu pre Porúrie a záväzky každého druhu uvalené na Nemecko, pokiaľ tieto záväzky budú zotrvať v platnosti.

Robert Schuman
Minister zahraničných vecí
9. máj 1950, Quai d'Orsay
Salón hodín, Paríž

2. Robert Schuman: Poslanie jednotnej Európy

Týchto 12 bodov je vyňatých z testamentu Roberta Schumana

Európske zjednotenie, založené 9. mája 1950, otvára éru Spoločenstva v dejinách ľudstva.

I. Svetové poslanie Európy

1. „Európa je kolískou a strážkyňou demokracie“.
2. „Demokracia vdáči za svoju existenciu kresťanstvu. Zrodila sa v deň, keď bol človek povolaný žiť dôstojne svoj pozemský život v osobnej slobode, pre rešpektovaní práv každého a pri praktizovaní bratskej lásky ku všetkým. Nikdy pred Kristom neboli podobné myšlienky takto sformulované.“
3. „Európa si musí vytvoriť dušu.“

II. Povaha európskej integrácie

4. „Európa musí byť vládkyňou nad svojím osudom.“
5. „Politická integrácia musí byť doplnením ekonomickej integrácie.“
6. „Politicky integrované krajiny vykonávajú spoločné rozhodnutia medzinárodného dosahu.“

III. Národné prvenstvo

7. „Politická jednota neznamená absorbovanie národa.“
8. „Politická integrácia neznamená zrieknutie sa národnej suverenity.“
9. „Európske puto nezapričiní popretie vlasti.“

IV. Zjednotená Európa, model pre tretie tisícročie

10. „Európa sa musí znovu stať vodcom humanity.“

11. „Zjednotená Európa predznačuje všeobecnú solidaritu budúcnosti.“
12. „Slúžiť humanistickým ideálom je povinnosťou, ktorá sa vyrovná tej, ktorú nám diktuje naša vernosť národu. Takto smerujeme ku koncepcii sveta, kde sa čoraz viac ukáže vízia a hľadanie toho, čo národy spája a je im spoločné, a toho, čo zmieruje protiklady a rozdiely.“

/ Uverejnené v: Schuman, Robert: Pour l'Europe, Nagel, Genève. 1963

Lejeune, René: Robert Schuman, Vydavateľstvo Michala Vašku, Prešov, 2001, s. 192-193/

3. Robert Schuman: Ríša svetská a Ríša božia

Kresťanstvo zmenilo svet – pripomeňme si „obrat“, ktorý urobil cisár Konštantín Veľký s pápežom Sylvestrom I. na začiatku 4. storočia po Kristu. O nejakých 200 rokov neskôr započal svätý Benedikt so svojimi mníchmi pokresťančenie západnej Európy a svojím heslom „Ora et labora“ /Modli sa a pracuj/ posvätil i tu ľudskú prácu, ktorú až do tej doby vykonávali prakticky len otroci. Po ďalších zhruba 300 rokoch urobil cisár Karol Veľký túto regulu svätého Benedikta ríšskym zákonom a vytvoril tak ako dedič Konštantína Veľkého kresťanskú západnú Európu.

Kresťanské myslenie prevzali v nasledujúcej dobe i tí ľudia, ktorí odmietali dogmaticky založené náboženstvo, avšak akceptovali základné hodnoty kresťanstva. Tieto základné hodnoty, ktoré vychádzajú z tézy človeka ako obrazu Božieho, sa stali počas storočí základnými prvkami našej kultúry a sú nimi až do dnešných dní. Dokonca i racionalisti dnešnej moderny prevzali vo svojej filozofickej substancii z kresťanstva vychádzajúce ľudské a občianske práva.

Avšak kresťanstvo si pre seba nesmie nárokovať – alebo sa s ním identifikovať – len jedna politická strana či jedna forma vlády. Rozdiel medzi kráľovstvom pozemským a kráľovstvom Božím je večný. Obe ríše majú svoju vlastnú zodpovednosť. Kresťanské poslanstvo a tí, ktorí ho svojou službou šíria, musia dbať na to, aby Boží zákon nebol porušený či nerešpektovaný. K tomuto účelu musia jatriť svedomie osôb, zodpovedných za riadenie štátu a spoločnosti, osôb, ktoré majú veľkú a neľahkú úlohu: zmieriť duchovno-etické a profánne-svetské stanovisko v často delikátnu, ale nutnú syntézu.

Teokracia nepozná principiálne odlišenie týchto stanovísk. Často dáva váhu religiózne založenému nároku zodpovednosti, ktoré sa približujú jeho zneužitiu alebo sú s ním identické. Potom sú politické spory ohrozené tým, že by mohli poklesnúť na úroveň náboženského fanatizmu, ktorý dost často viedol a môže viesť ku „svätým vojnám“. Kresťanské učenie je opakom takéhoto fanatizmu. Preto nikdy neboli kresťanstvo ani kresťanská kultúra výsledkom či zámenkou násilnej revolúcie. Omnoho viac predstavovali evolúciu a to prostredníctvom trpezlivej výchovnej a vývojovej činnosti spojenej so šírením hodnotových predstáv v záujme ľudstva a súžitia národov. Až v priebehu mnohých storočí trvajúcich vnútorných trýbení, sporov a poctivého hľadania pravdy sa vyvinula naša európska kultúra kresťanského razenia, ktorá má slúžiť človeku a dvíhať ju nad problémy všedného dňa. Európa potrebovala viac než tisíc rokov kresťanstva, aby túto kultúru vytvorila. Pritom sme poznali, že národ, ak chce bez nebezpečia požívať výsad svojprávnej, dospelaj osoby, musí byť schopný ako svojprávna, dospelá osoba konať.

Použitá literatúra

1. Ageron, Charles-Robert: La décolonisation française, Paris, Armand Colin Éditions, 1991
2. Cartou, Louis: L' Union européenne, Paris, Editions Dalloz, 1994
3. Delors, Jacques: Combats pour l' Europe, Paris, Economica, 1966
4. Delors, Jacques: La France pour l' Europe, Paris, Editions Grasset et Fasquelle, 1988
5. Dulphy, Anne: La Politique extérieure de la France depuis 1945, Paris, Editions Nathan, 1994
6. Gallet, Bertrand: La Politique étrangère commune, Paris, Economica, 1999
7. Gerbet, Pierre: La Construction de l' Europe, Paris, Imprimerie nationale, 1983
8. Grosser, Alfred: L' Allemagne en Occident, Paris, Fayard, 1985
9. Grosser, Alfred: Les Occidentaux, les pays de l' Europe et les Etats Unis depuis la guerre, Paris, Fayard, 1978
10. Histoire des droits en France, édité par Jean-François Spirinelli, tom I, Politique, tom II, Culture, tom III, Sensibilité, Paris, Éditions Gallimard, 1992
11. Horváth, Peter: Politikum ľudských práv, in: Lidská práva v evropském kontextu, Brno, Centrum pro evropská studia, Masarykova univerzita, 2002
12. Ján Pavol II: Centesimus Annus, Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 1992
13. Katolícke noviny, roč. 63
14. Karlsson, Ingmar: Európa a národy, Bratislava, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 1998
15. Le dessein européennes, Archives du Quai d'Orsay, Ministère des Affaires étrangères, Paris, Imprimerie nationale Éditions, 1995
16. Lejeune, René: Robert Schuman, otec Európy, Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001
17. McCormick, John: Poznávame Európsku úniu, Centrum európskych štúdií Univerzity Komenského Bratislava, Pezinok 2000
18. Manin, Philippe: Les Communautés européennes, Paris, Editions A. Pedone, 1999
19. Mascalet, Jean-Claude: L' Union politique de l' Europe, Paris, Presse Universitaire de France, 1978
20. Ménudier, Henri: La République fédérale d' Allemagne dans les relations internationales, en honneur d' Alfred Grosser, Bruxelles, Editions Complexe, 1990
21. Peyrefitte, Alain: C' était de Gaulle, livre 3, Paris, Editions de Fallois Fayard, 1994
22. Sciences humaines et intégration européenne, préface de Robert Schuman, College d' Europe, Leyde, A.W.Syntoff, 1960
23. Schuman, Robert: Pour l' Europe, avec un hommage de François Mitterrand, Paris, Editions Nagel, 1990
24. Schuman, Robert: Pre Európu, Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška, 2002
25. Sýkora, Peter: Európska integrácia, Centrum európskych štúdií Univerzity Komenského, Bratislava, Pezinok 2000
26. Tischleder, Peter: Die Staatslehre Leos XIII, M.Gladbach, Volksvereins-Verlag, 1925
27. Vaussard, Maurice: Histoire de la démocratie chrétienne, Paris, Editions du Seuil, 1956
28. Venner, Dominique: Histoire et tradition des Européens, Editions du Rocher, 2002

29. Wahl, Jürgen: Robert Schuman vizionář-politik-architekt Evropy, Praha, Institut pro středoevropskou kultúru a politiku, 2001
30. Wiliams, Charles: Adenauer, Praha, BB-art, 2002

Spoločnosti a inštitúcie, ktorých činnosť je spojená s menom Roberta Schumana

L' Université Robert Schuman
Strasbourg

Association Robert Schuman
8, rue Robert Schuman
57 160 Scy-Chazelles
France
tel. 03 87 60 10 15
fax. 03 87 60 14 71

Musé Robert Schuman
57 160 Scy-Chazelles
France
tel. 03 87 55 74 74

Mouvement européenne Robert Schuman
38, rue de Liège
75 008 Paris
France
tel: 01 53 42 11 12
fax: 01 53 42 11 13

Fondation Robert Schuman
29, Boulevard Raspail
75 007 Paris
France

tel.: /033/ 1 53 63 83 00
fax: /033/ 1 53 63 83 01